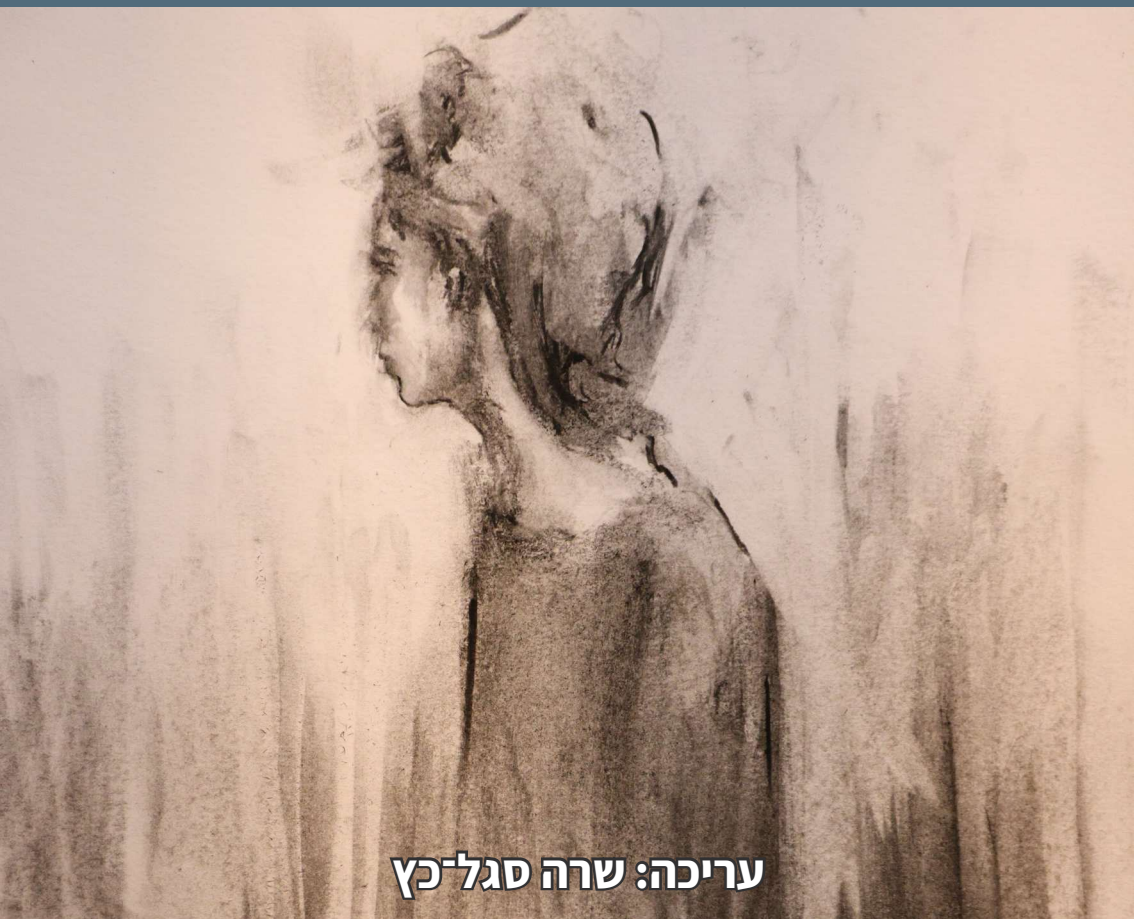

לקראת שבת 'וישלח'

להתייצב לצד דינה

אסופה לשבוע דינה ה'תשפ"ה, 2024

עריכה: שרה סגל-כץ

להתייצב לצד דינה

אסופה לשבוע דינה, ה'תשפ"ה, 2024

עריכה: שרה סגל-כץ

ניהול: שרה סגל-כץ ועינבר בלזר-שלם

הפקה: עדן לויטה

הציור על הכריכה: כאחד הדשאים כאחת האדם, חגי הלברטל, פחם על נייר,

2024, 40*30

אוצרות: ייני אהרן

עיצוב ועימוד: חן יאקה-שומרון | סטודיו לימונדה

רוב התכנים באסופה מצויים באתר המקוון מגזין גלויה

מרכז גלויה | www.gluya.org

רשות הרבים | www.rashut-harabim.org

© 2024 כל הזכויות שמורות למרכז גלויה ולרשות הרבים

כל זכויות היוצרות והיוצרים בסדרת האסופות הדיגיטליות בחודש

תשרי-אוקטובר שמורות למחבריהם. האסופות הופקו ללא כוונת רווח.

המערכת עשתה כל שביכולתה לאתר את בעלות ובעלי היצירות ולקבל את

הסכמתם להכללת יצירותיהם בספר זה. באם נפלה שגגה, אנא פנו אלינו:

gluya@gluya.org

תוכן העניינים

- 8 תפילה לשלום הנעדרים, החטופים והחטופות
הרב מישאל ציון
- 9 שמות החטופות והחטופים שנמצאים עדיין בשבי
- אנחנו עם דינה: מאמרים לשבוע דינה**
- 11 להתייבץ עם דינה: השנה ובכל שנה
הרבנית שרה סגל-כץ
- 15 להטות שכם אל דינה: רשומה לקראת פרשת 'וישלח'
וסיפור פגיעתה של דינה
צוות מגזין גלויה
- 23 להגן על דינה
רבקה שרה הורביץ
- דינה אימנו -
28 שבירת ההשתקה של שורדי ושורדות פגיעה מינית
צביקי פליישמן
- 32 סיפור דינה - איך לדבר את הטראומה?
אורי שרמן-קנוהל
- 38 הכרה ותמיכה בנפגעי ונפגעות הטרור המיני
של ה-7 באוקטובר
שולמית שפרבר
- 41 ועתה אחותי, דברי
יורם גילי

45 **דרשה על פרשת וישלח - אונס דינה**
הרבָה אסנת אלדר

52 **סיפור דינה מצווה אותנו לא לשתוק**
שאנה אהרונסון

57 **חסד וחרפה בפרשת דינה**
אילת וידר כהן

60 **אשר קרה מתחת לשמש, צריך להיאמר מתחת לשמש-
המקרה אשר קרה, לדינה אכן קרה**
רותי נצר בידץ

63 **ברכה לדינה**
אריאלה מורטקוביץ והרבנית עליזה ספרלינג

68 **'אֲשֶׁר לֹא צָעָקָה' - רצח מדרגה ראשונה**
הרבה אילה שעשוע-מירון

72 **אונס דינה לאור מעשה אמנון ותמר**
הרב אבי נוביס־דויטש

75 **מפלצות וקורבנות אדם**
אחריות הקהילה על ריפוי הנגע של תקיפות מיניות
מיכל נגן

שירים

81 **דינה**
סמדר פלק־פרץ

82 **דינה**
אורית קלופשטוק

- 83 **כל אחת אחרת**
אסנת אלדר
- 84 **מי שאל לדעתך?**
אורית כרמל רפאלי
- 85 **גזר דינה**
אבישג עמית שפירא
- 86 **קוראים לזה פשע מבוסס מגדר**
אסנת אלדר
- 89 *** (את מה שלא הצלחתי להגיד)**
יובל גולדנברג
- 90 *** (כיצד משתיקין)**
יורם גלילי
- 92 **האיש שאנס אותי לא אהב שירה**
אנונימית
- 93 **אני פורמת מילים עכשיו**
אסנת אלדר
- 97 **עצמת את כולי**
נגה אשד
- 99 **תולעת**
שמואל מוניץ
- 100 **סיפור על ילדה שהייתה**
צליל ים

* (נולדת ומישהו אמר קחי לך כוס
מישהו נתץ אותה על הכביש)

101 מוריה אשכנזי

חוכמה

102 מיטל חודורוקובסקי

את לא אשמה

103 צליל ים

תפילות

אל מלא רחמים - בעולם שלא היו בו רחמים

105 הרבה תמר אלעד-אפלבוים, הרבנית שרה סגל-כץ

תפילה לאשה שנאנסה

107 ד"ר יעל לוי

תפילה בעבור שבירת חומות השתיקה

108 הרבה נעמה דפני קלן

טבילה להתחדשות בעקבות פגיעה מינית

110 הרבה תמר דבדבני

תפילה למען הנשים שעברו פגיעה מינית

במתקפת ה-7 באוקטובר

111 ד"ר יעל לוי

תפילת הודיה לשומרת נפשי

112 הרבה אפרת רותם

תפילה לשלום החטופות והחטופים

113 הרב אייל ישפה

מי שברך למפונות ולמפונים

114 הרבנית רחל קרן

תפילת אחינו כל בית ישראל

115

אזהרת טריגר Trigger Warning

התוכן שלפניך עשוי להיות קשה לקריאה
ומעורר רגשות של עצב וכאב.

אפשר לבחור לדלג ואפשר לבחור לעצור
באמצע הקריאה.

מומלץ להקשיב לעצמך בזמן הזה.

תפילה לשלום הנעדרים, החטופים והחטופות

הרב מישאל ציון

מי שברך אבותינו אברהם יצחק ויעקב יוסף משה ואהרן דוד
ושלמה, ואמותינו שרה רבקה רחל ולאה -
הוא יברך וישמר וינצר את הנעדרים ואת החטופים אשר נלקחו
מבתיהם, מישוביהם ומקבוציהם, ממצבי הצבא וממרחבי המחול,
ושנמצאים כעת בסכנת חיים, במרחב זר ועוין,
ביד מלאכי חבלה מסכנים,
בעבור שאנו וכל עם ישראל מתפללים בעבורם,
הקדוש ברוך הוא ימלא רחמים עליהם,
ויוציאם מחשך וצלמות ומוסרותיהם ינתק וממצוקותיהם יושיעם,
וישיבם מהרה לחיק משפחותיהם, לישובם ולביתם,
ולשדות שמחתם ומחולם.
ויקים בהם מקרא שכתוב: ופדויה ה' ישובו ובאו ציון ברנה
ושמחת עולם על ראשם.
ששון ושמחה ישיגו ונסו יגון ואנחה.
ובאמר אמן.

שמות החטופות והחטופים שנמצאים עדיין בשבי

עמרי מירן	גיא גלבע דלאל	תמיר אדר ז"ל
אברה מנגיסטו	דניאלה גלבע	אלון אהל
שלמה מנצור	ביפין ג'ושי	יוסף חיים אוחנה
אליהו מרגלית ז"ל	אביתר דוד	סונטאיה אוקארסרי ז"ל
עומר נאותרה	עוז דניאל ז"ל	אבינתן אור
תמיר נמרודי	אמילי תהילה דמארי	דרור אור ז"ל
איתי סבירסקי ז"ל	איתן הורן	גיא אילוז ז"ל
סטיאן סוונאקאם	יאיר הורן	הישאם אל סעיד
קית' שמואל סיגל	ענבר היימן ז"ל	לירי אלבג
בנאוואת סיטאו	מקסים הרקין	יצחק איציק אלגרט
יונתן סמרנו ז"ל	אילן וייס ז"ל	חמזה אלזיאדנה
וואטצ'רה סריון	עומר ונקרט	יוסף אלזיאדנה
צחי עידן	אריה זלמנוביץ ז"ל	עידן אלכסנדר
נטפונג פינטה	גדי חגי ז"ל	מוחמד אלעטרש
דניאל שמעון פרץ ז"ל	ג'ודי ווינשטיין חגי ז"ל	רונן אנגל ז"ל
מתן צנגאוקר	טל חיימי ז"ל	מתן אנגרסט
אריאל קוניו	אסף חממי ז"ל	אביב אצילי ז"ל
דוד קוניו	איתי חן ז"ל	קרינה ארייב
עמירם קופר	שגיא דקל חן	אלקנה בוחבוט
בר אברהם קופרשטיין	אלכסנדר סשה טרופנוב	אריאל ביבס
עפרה קידר ז"ל	ארבל יהוד	ירדן ביבס
עופר קלדרון	אוהד יהלומי	כפיר ביבס
ליאור רודאוף ז"ל	יאיר יעקב ז"ל	שירי ביבס
סורסק רומנאו	אליה כהן	אוהד בן עמי
סודתיסאק רינתלאק	נמרוד כהן	אגם ברגר
ז"ל	שגב כלפון	אוריאל ברוך ז"ל
אורון שאול ז"ל	אור לוי	סהר ברוך ז"ל
טל שוהם	איתן לוי ז"ל	גלי ברמן
דורון שטיינברכר	נעמה לוי	זיו ברמן
עומר שם טוב	שי לוינסון ז"ל	רום ברסלבסקי
אלי שרעבי	עודד ליפשיץ	מני גודארד ז"ל
יוסי שרעבי ז"ל	גדי מוזס	רן גווילי ז"ל
עידן שתיוי ז"ל	ג'ושוע לואיטו מולל ז"ל	הדר גולדין ז"ל
פונגסק תנה	איתן אברהם מור	רומי גונן

אנחנו עם דינה: מאמרים לשבוע דינה

להתייצב עם דינה: השנה ובכל שנה

הרבנית שרה סגל-כץ

דינה | אורית קלופשטוק

שתיקתה קורעת את הים

מבקעת את קירות הבית

עוצרת את הזמן

עולה כאד

עולה כהד

כדור הרעם בין רגליה

מבטן אשה לבטן אשה

הדרך שתיקתה.

שתיקתה של דינה המקראית זועקת מן השיר של אורית קלופשטוק. דינה היא 'נושאת הדגל' הלארצווי של שתיקה והשתקה שמתקיימות פעמים רבות ביחס לטראומות של פגיעות מיניות. אולם כפי שעולה מן השיר, אותה השתיקה קורעת ומבקעת ואין ביכולתנו לעמוד אילמים ונעלמים למולה. השיר נכתב השנה, כחודש וחצי אחרי מתקפת ה-7 באוקטובר על פגיעותיה הקשות ביותר בנשים, אנשים, ילדים וילדות. במתקפה התרחשו פגיעות המכונות בדרך כלל 'פגיעות מיניות' אבל המינוח הזה זועק על הצורך בהגדרה

חדשה שהרי בפגיעות כאלו אין ארוטיות אלא הן מבטאות גילום יחסי כוח. ביזוי הגוף והנפש במתקפה הנוכחית וביצוע זוועות של פגיעות שמשמען טרור ופרוורסיה אנושית קיצונית - מעוררות זעזוע וטלטלה טקטונית וחוויה מרכזית היא של אובדן שפה ודרכי ביטוי נוכח ידיעות אלו.

אותו הֶדְדָּף של שתיקה שנותר לאחר קיומה של הפגיעה, מעיד על ההשפעה המתמשכת של האירוע ומזכיר לי שבעצם קריאת השיר המתאר משהו מהפגיעה של 'דינה' המתוארת בו - הופך אותנו לעדים ומיד מעלה את השאלה מה אנו בוחרות ובוחרים לעשות עם עצם הידיעה וכיצד זה מתבטא בחיינו ובאורחותינו. נראה כי כאשר מתקיים הֶדְדָּף כל הדפוסים השגרתיים משתנים, ונשאלת השאלה כיצד אנו קוראים ומאזינים שנה בשנה לסיפורה של דינה ובכך מהווים עדים להֶדְדָּף שכבר איננו רק שלה. כלמר, בגוף ראשון הפגיעה שלה היא אישית ופרטית, ובהבאת הסיפור אל קהילה מאזינה - הסיפור נמצא גם בקרב אחרים, אף אם מדובר ב'ידיעה' על פגיעה ולא בפגיעה עצמה.

ראוי להעניק לדינה מקום ולהדהד את סיפורה מסוף העולם ועד סופו. אל מול השתיקה הרועמת של הקהילה הבינלאומית על הפגיעות המיניות שהתרחשו במהלך הטבח של ה-7 באוקטובר, התגייסות של קהילות רבות בארץ ובעולם לציין את שבת פרשת וישלח ואת סיפור אונס דינה, היא דרך להביע **סולידריות ותמיכה בנפגעים ובנפגעות** - אלו שנפגעו בתקיפה הברוטלית שהתרחשה **ואלו שנפגעו בכל מקום, עת ומרחב שהם.**

שבוע דינה, לצד האסון הנורא שחווינו וההשלכות הרבות שלו, הם גם הזדמנות קדושה ליצירת שיח קהילתי משמעותי וחיוני על שימור כללי מוגנות מינית בכל הגילאים. יצירת מרחב מוגן ובטוח היא משימה מאתגרת בפני עצמה, וכל שכן כאשר נוספים אתגרים הקשורים בשיבוש שגרה, שינוי מקום מגורים, שיבוש מסגרות חינוך, טלטלות רגשיות וכן הלאה.

יש הטוענים כי דינה זכתה בתקומה ותיקון. עמדה זו מתבססת על קו המדרשי-פרשני אשר דורש כי אסנת בת פוטיפרע, אשת יוסף, היא לא אחרת מבתה של דינה, כך שלדינה יש המשכיות, שושלת.

"ויתן לו את אסנת בת פוטיפרע כהן און לאשה. ולכאורה מה שייך הענין נתינת אסנת לו למה שקרא לו צפנת פענח, ואכן הכל מורה על הנאמר כי לכאורה קשה איך לקח יוסף אשה במצרים שהיא מבנות חם המקוללין... ואכן הנה נודע מאמר חז"ל (בפרקי דרבי אליעזר פרק ל"ח מובא בילקוט רמז קל"ד) **שאסנת בת דינה היתה וירד מיכאל המלאך ונטלה והורידה למצרים לביתו של פוטיפרע שהיתה אסנת ראויה ליוסף...** יוסף בחכמתו הגדולה הכיר בה שהיא מזרע יעקב וראויה אליו ועבור זה לקחה לו לאשה... " (באר מים חיים, בראשית מ"א, מ"ה:ב)

הצאצאים והמשכיות השושלת נתפסים לכאורה כמעין נחמה והחלמה. אנו מבקשים לצאת כנגד עמדה זו. שושלת צאצאים, מכובדת כמה שהיא, איננה בהכרח נחמה או ראויה לה. לא ניתן להעלים את הפגיעה. לא ניתן 'לרפא' לחלוטין את הכאב. יש צורך

להכיר בכאב ולהבין שזה מסע ארוך שאין לו סוף. אי אפשר להציע ריפוי והחלמה מהירים או כפתרון בתסריט. עלינו ללמד וללמוד על השתיקה, הפגיעה ועל אדוות הטראומה. חווית הטראומה נוכחת בחיי אנשים ונשים והיא קולקטיבית וסובייקטיבית בו זמנית. היוזמה הקוראת לקהילות ולאלו אשר מובילים ומובילות אותן לעסוק בדינה ובסיפורה בשבת זו – היא יוזמה הנעשית מתוך הכרה במורכבות הנושא בכלל, וכעת יותר מתמיד. לכן, נמצאים גם מאמרים ומאגרי ידע שמטרתם לעזור למי שרוצה להכין דרשות ושיעורים בנושא, למי שמבקשים לקיים טקס של תמיכה וחיזוק או בקשה להחלמה וריפוי.

פרשת השבוע מהווה תמיד תורת חיים. בחרנו להנגיש דרכי התייחסות לסיפור אונס דינה בבחינת "תורה מונחת בקרן זוית וכל הרוצה ליטול, יבוא ויטול", מתוך ידיעה כי הפצעים האישיים ביותר עדין טריים, שפריעת הסדר החברתי מזמנת אתגרים גדולים במובן זה ומתוך הבנה ששתיקה אופפת בדרך כלל את נושא הפגיעות המיניות.

אנו מבקשות ומבקשים להציע דרך מתונה להנכחת הכאב ולהענקת תחושת ביטחון מצד הקהילה ובו זמנית, כאמור, ליצור **סולידריות של אמת והתייבבות חסרת פשרות לצד הנפגעות והנפגעים. לצד דינה.**

אני מחכות ומחכים לשובם במהרה של החטופות והחטופים.

להטות שכם אל דינה: רשומה לקראת פרשת 'וישלח' וסיפור פגיעתה של דינה

צוות מגזין גלויה

סיפורה של דינה, על סדר הופעתו בטקסט המקראי, הוא סוג של נייר לקמוס בכל מה שקשור לבחינת נורמות הקהילה והמשפחה בתקופת המקרא הקדומה, יחסי כוח והסוגיות הכואבות של אונס, אלימות ופגיעה מינית. ואכן, לטקסט זה פירושים רבים והעיון בו מרובה פנים ועמדות. בבואנו לעסוק בסיפורה של דינה ובטקסט המקראי, ראוי להבחין בין שתי מסגרות פרשניות עיקריות: הפרשנות המסורתית-קלאסית והפרשנות המודרנית-ביקורתית. בעוד הראשונה משתמשת לרוב בטכניקה צמודת טקסט ונוטה להתמקד בשאלות ותמות מסוימות מתוך פרספקטיבה מסורתית-היררכית וגברית, האחרונה מרחיבה את גבולות המעשה הפרשני וכלי הפרשנות, מאפשרת ומייצרת נקודות מבט נוספות ומשמיעה לעיתים קול שלא היה יכול להישמע בעבר.

כידוע, סיפורה של דינה מופיע בפרשת "וישלח" בספר בראשית, פרק ל"ד:

וּתְצַא דִּינָה בַת לֵאָה אֲשֶׁר יָלְדָה לְיַעֲקֹב לְרֵאוּת בְּבֹנוֹת
הָאָרֶץ. וַיֵּרָא אֹתָהּ שָׁכֶם בֶּן חָמוֹר הַחַיִּי נָשִׂיא הָאָרֶץ
וַיִּקַּח אֹתָהּ וַיִּשְׁכַּב אֹתָהּ וַיַּעֲנֶה. וַתִּדְבַּק נַפְשׁוֹ בְּדִינָה

בַּת יַעֲקֹב וַיֵּאָהֵב אֶת הַנַּעַר וַיְדַבֵּר עַל לֵב הַנַּעַר. וַיֹּאמֶר
שְׁכֶם אֶל חָמוֹר אָבִיו לֵאמֹר קַח לִי אֶת הַיְלֵדָה הַזֹּאת
לְאִשָּׁה. (בראשית ל"ד, א-ד)

פסוקים אלו מתארים את נקודת ההתחלה של עלילה רבת משתתפים: דינה, שכם, חמור אבי שכם ונשיא העיר שלם, תושבי העיר שלם, יעקב, בני יעקב-אחי דינה בכלל ושמעון ולוי בפרט. העלילה מוכרת - לאחר 'לקיחת' דינה על ידי שכם ורצונו לשאת אותה לאישה, חמור אבי שכם ומנהיג הקהילה פונה ליעקב ומשפחתו בבקשה להסדיר נישואים אלו מתוך מוכנות לשאת ולתת מה שידרש לשם כך. בני יעקב דורשים מחמור וקהילתו למול כל זכר במטרה להפוך ל"עם אחד" (בראשית ל"ד, טז) ולאחר שכנוע של חמור ושכם את בני עירם, מתבצעת מילה המונית של כל הזכרים בעיר. בעת מכאובם, הורגים שמעון ולוי כל זכר, לוקחים את רכושם וצאנם, שובים את הנשים והילדים ולוקחים את דינה מן העיר. יעקב מעמת את בניו עם מעשיהם, אך האחים מתעקשים על צדקתם:

"וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל שְׁמֵעוֹן וְאֶל לְוִי עֲכַרְתֶּם אֹתִי
לְהַבְאִישְׁנִי בְיֵשֶׁב הָאָרֶץ בְּכַנְעֵנִי וּבְפָרְזִי וְאֲנִי מְתִי
מִסָּפָר וְנֶאֱסַפּוּ עָלַי וְהַכּוּנִי וְנִשְׁמַדְתִּי אֲנִי וּבֵיתִי. וַיֹּאמְרוּ
הַכְּזוּנָה יַעֲשֶׂה אֶת אַחֹתֵנוּ." (בראשית ל"ד, ל-לא)

העלילה הדרמטית, שגם בקריאה 'פשוטה' מעוררת הרבה מחשבה

ושאלות, זוכה כמובן לפרשנות רבה מצד פרשני הטקסט המקראי, כאשר ניתן לזהות מוקדי עניין ועיסוק משותפים בקרב הפרשנים:

- דמותה של דינה עצמה וחלקה בהשתלשלות העלילה: האם יש בה 'אשם' ושהתנהגותה היא זו שהביאה לידי מצב זה או האם לא עשתה כל רע?
- משמעותה של פעולה הלקיחה של שכם את דינה והמניע לפעולה זו: האם מדובר באונס או לא? האם המניע קשור בסטטוס וכבוד הנובעים מעמדתו של יעקב והיותה דינה בתו יחידתו, באהבה או אולי בחשק מיני בלבד?
- מעשה הנבלה ומוקד הצער והנקמה: האם מעשה הנבלה הוא מעשה האונס, קיום יחסי מין של ערל עם בת ישראל בכלל ובת יעקב בפרט, או שמא מדובר בכלל באי בקשת הרשות מראש מאבי המשפחה בהתאם לנורמות בעת הזו? הפגיעה אינה בהכרח בדינה אלא בכבוד המשפחה ובנוהג המקובל.
- מיהם. האשמים. ות ומי נענש על מה?

ישנם קווי דמיון השזורים בין המקורות הפרשניים המסורתיים: התמקדות ביעקב ומעמד המשפחה וכן בשאלת מעשה הנבלה שנעשה והשפעותיו, לצד 'חקירה' של התנהגות דינה. דינה עצמה, רצונה וההשלכות על חייה, לא זוכים לתשומת לב רבה מצד הפרשנות המסורתית. דינה מופיעה כמובן פה ושם, אך בדומה לנוכחותה הדלה בפשט, היא גם איננה 'שחקנית' מרכזית בסיפור הפרשני.

העיון בדמותה מתמקד לרוב בפסוק הפותח של פרק ל"ד:
"וַתֵּצֵא דִינָה בַת לֵאָה אֲשֶׁר יָלְדָה לְיַעֲקֹב לְרֵאוֹת
בְּבָנוֹת הָאָרֶץ." (בראשית ל"ד, א).

הפרשנים מנתחים את משמעות יציאתה של דינה וראייתה בבנות הארץ. רבים מהפרשנים מתארים את יציאתה כפעולה לא צנועה (יציאה=יציאנית) ואף דורשים כי כוונתה הייתה להשוויץ בפני בנות הארץ. כלומר, מדובר בעמדה שתולה מידה מסוימת, לא מבוטלת, של אשמה בנעשה בדינה עצמה ובהתנהגותה. עמדה אחרת מדגישה דווקא את 'חפותה' של דינה, בין אם על בסיס ייחוסה ליעקב וללאה כעדות להתנהגותה הנאותה וצניעותה, ובין אם מתוך ניתוח מעשי שכך וזיהוי מעשיו כגורמים העיקריים להשתלשלות האירועים. כאמור, בהמשך הפרשנות אינה מתמקדת בדינה אלא בשאלות שתוארו: במוטיבציה של שכם, במשמעות של מעשה הנבלה וכן הלאה.

כשבוחנים דיון זה במבט עכשווי, לא ניתן שלא להתייחס לכך שמדובר במובנים רבים בגרסה קדומה של הנטייה ל"האשמת הקורבן" ובמחיקה של האישה ממערכת השיקולים וההכרעות. ברור שמדובר באנכרוניזם ובביקורת מודרנית לחלוטין, אך בראייה חברתית ומוסרית זהו אנכרוניזם הכרחי לשם הכרה בבעייתיות של דיונים ופרשנות מסוג זה.

"זוהי צעקה שבלב" - פרשנות מודרנית

העיון המודרני מתבסס על כלים רבים של ביקורת טקסטואלית-ספרותית לצד ניתוח היסטורי ומחקרי, ומאפשר ריבוי של נקודות מבט מעבר למסורת הקלאסית. מציאות פרשנית זו אפשרית רבות בזכות התנועה הפמיניסטית ונוכחות נשים במרחב הפרשנות והשיח במקביל למגמת העיצוב או הגילוי המחודשים של ההיסטוריה (בזווית הנשית-נקבית למשל, יש את מגמת ה"היא-סטוריה"). פרשנות מודרנית ופמיניסטית, יכולה לחלץ מן הטקסט המקראי קולות שלא נשמעו בפרשנות המסורתית, להצביע על מבנים חברתיים ופוליטיים ולפרק יחסי כוח ושליטה. היא מסוגלת לבחון את העבר, ההווה והעתיד בעיניים של צדק חברתי, מוסר ואתיקה בת זמננו.

לאור התוכן הדרמטי של פרק ל"ד בספר בראשית, לא פלא הוא שאין ספור מאמרים, דרשות וטקסטים ספרותיים נכתבו בעשורים האחרונים על סיפורה של דינה ומעשי שכם, שמעון ולוי ויעקב. בשונה מהנטייה של הפרשנות המסורתית, ישנה מגמה ברורה הקיימת בפרשנות המודרנית להציב דווקא את דינה במרכז ולתת דין וחשבון על שנעשה לה. דוגמה בולטת לכך היא למשל ספרה של אניטה דיאמנט, 'האוהל האדום', שהינו רומן העוסק כולו בדמותה של דינה ונקודת מבטה. דיאמנט בוחרת להציג מחזה טרגי של אהבה ורצון הדדי בין דינה ושכם, שנקטעים באלימות רצחנית ובטבח שכם ועירו על ידי אחיה של דינה. ספרה של דיאמנט נתפס בעיני רבים כאקט פרשני מחאתי ופמיניסטי שמעניק זהות וקול

לדינה, לרצונותיה, למאוויה ושמציב אותה כסובייקט. אולם, יש שרואים בספר זה מהלך אנטי-פמיניסטי לאור 'צידוד' העלילה בשכם ומעשיו ומסגור ההתרחשות כסיפור אהבה טרגי ורומנטי תוך התעלמות מההיבטים האלימים של מעשה שכם על פי הטקסט המקראי. במונולוג 'אני דודתה של שרה, ורחל הייתה דודתי', מציגה מירה מגן, באופן זהה לדיאמנט, את נקודת מבטה של דינה. אולם, המונולוג מציע פרשנות הפוכה לגמרי למעשי שכם ולרגשות דינה מהפרשנות של 'האוהל האדום':

"...כשבא שכם ועשה בי מה שעשה, לא היה לי צמר עיזים לנשוק, ויצאה ממני הצעקה שחנקתי והייתה גדולה וחזקה. 'אל תצעקי ילדה' אמר שכם, 'אני אוהב אותך, אני אתחתן אתך, ירבו עלי מוהר כמה שירבו, ילדה, אני אתחתן אתך.' כל כך אני מתפללת שתחזור אלי הצעקה היחידה שצעקתי, ואצעק אותה שוב."

הטקסט מציג בבירור כי מבחינת דינה, מדובר במעשה לא רצוי, ביחסי מין שנכפו עליה באלימות ובאי הסכמה – באונס.

הבקה לוביץ מדגישה את הממד של הכפייה והאינוס שעוברת דינה ואת שתיקתה הרועמת. היא דורשת ומפרשת את סיפורה של דינה במתודיקה דומה למדרש פרשני קלאסי, אך מתוך נקודת מבט נשית-נקבית:

"ותצא דינה.. לראות בבנות הארץ' - דינה זנב לאַחיה הייתה, משגדלה ראתה שאין מקומה אתם, יצאה לראות בבנות הארץ, הוא שנאמר או חברותא או מיתותא. דינה כאילמת הייתה, הוא שנאמר 'ותצא דינה ... לראות': לראות יצאה, ולא לשמוע. ועוד שנאמר 'וישכב אותה ויענה' ולא נאמר 'ותצעק דינה'. וכי יעלה על דעתך שלא צעקה דינה? אלא כאילמת נהייתה, שמחמת הכאב ומחמת הבושה נשתתקה ונדמה.

שלא לרצונה היה הדבר. הכתוב אומר 'ויקח אותה', מלמד שחטף אותה שכם. ועוד אומר הכתוב 'וישכב אותה' - 'אותה' נאמר ולא 'עמה', מלמד שכפה עצמו עליה. ועוד אומר הכתוב 'ויענה', כפשוטו.

שתיקתה של דינה מסוף העולם ועד סופו, וזוהי צעקה שבלב..."

דיאמנט, מגן ולוביץ הן רק אחדות מרבותים וטובותים שעסקו בסיפורה של דינה ונעשה בפרשה. הן מדגימות את הרחבת הגבולות הפרשניים, את הקולות הנוספים שהועלו אל פני השטח ואת היכולת והצורך לעסוק בסוגיות כואבות וקשות.

להטות שכם אל דינה

הדרשנות והפרשנות המודרנית בסיפור דינה אינן מובנות מאליהן. לא מדובר בנושא שעמד במוקד שיח קהילתי או רוחני לפני אי אלו עשורים, אלא בכזה שאפילו עורר מבוכה בקריאה בבית הכנסת ושממנו היה עדיף להתחמק שמא יעורר דיון בשאלות לא נעימות. המבט המודרני מאפשר לנו לבחון ללא מורא את הדמויות בסיפור: שכם וחמור, יעקב ובניו, ולעמת את מעשי הדמויות נוכח דינה כסובייקט עצמאי ובעל קול. בעת הזו, על כל מכאוביה, אנחנו מבקשות ומבקשים להטות שכם אל דינה ולעמוד לצדה. מוטלית עלינו החובה לקריאה פרשנית שמכירה בקולו של הפרט הפגוע ו/או המושתק, ובאחריותן של הקהילה והחברה לקידום אמות מידה של צדק, חמלה ושאיפה לתיקון.

להגן על דינה

רבָה שרה הורביץ

חיים ולזר לא היה חבר בקהילה שלי. עקבתי מקרוב אחר הסיפור, מזועזעת כמו רבים מההרס והכאב שגרמו מעשיו, אבל לא התבטאתי בציבור. הנחתי שזה לא מתפקידי ושעליי להניח לאחרים שהושפעו ישירות ממעשיו לעשות כך. ואז התקשרה אליי אישה בשם בדוי 'טלי', וביטאה את אכזבתה מכך שמנהיגים מקהילת האורתודוקסיה המודרנית שתקו.

לא תמיד אנחנו שמים לב לכך שבכל פרשייה הזוכה לחשיפה נרחבת, ישנם קורבנות ושורדים שמביטים עלינו, מחפשים את תגובתנו. מנסים להעריך האם הקהילה שלנו היא מקום בטוח לשתף בו מה שלא שיתפו מעולם. מה שהושתק במשך שנים.

דיברתי מעל הבמה בהשראת טלי, ואני רוצה להוסיף כמה מילים משלי.

לעתים קרובות, הקורבנות אינם מוקד הסיפור. אפילו בסיפור של דינה, עובר הנרטיב לתגובות של אחרים. בפסוק קצר אחד מספרת התורה "וַיִּשְׁכַּב אִתָּהּ וַיַּעֲנֶה" (בראשית לד, ב) אך מיד לאחר מכן עוברת לעסוק בתוצאה – בשתיקת אביה, יעקב; בהתנהגות האלימה והקנאית של אחיה, שמעון ולוי. ואף שהתורה מבקרת את התנהגותם האלימה – רצח תושבי שכם – הם גם היחידים שיצאו להגן על הקורבן.

המילים האחרונות בסיפור שמורות לשמעון ולוי: "וַיֹּאמְרוּ הַכְּזוּנָה יַעֲשֶׂה אֶת אַחֹתָנוּ".

מבנה הפסוק עוצב כך שהמילה האחרונה בו תהיה 'אחותנו'. את שמעון ולוי לא מעניין מה חושב הציבור, האומות מסביב, ומה שהם יחשבו על משפחתם; הם מתמקדים בקורבן, באחותם. יעקב, מנגד, מוטרד ממה שיחשבו עליו האומות מסביב. הוא כועס על בניו באומרו: "עֲכַרְתֶּם אֹתִי לְהַבְאִישְׁנִי בְיֹשֵׁב הָאָרֶץ". יעקב ממוקד במה שיעשו לביתו. הוא מוטרד יותר מהביטחון שלו, ואף יותר מכך מהמוניטין שלו, מאשר בהגנה על בתו.

אבל למה ששמעון ולוי יתארו את אחותם כזונה? נראה שגם רש"י מוטרד מכך ומציע פירוש מדהים שאני רוצה לנתח. הוא מפרש את המילה 'זונה' לא כפרוצה אלא כ'הפקר' או נטושה. לפי 'שפתי חכמים', שכם התייחס אליה כאילו הייתה רכוש הפקר – ללא בעלים ונטושה.

למושג 'הפקר' יש שימושים רבים גם בהלכה וגם בשפה. לעתים קרובות הוא מתאר מצב של חפץ או רכוש שנותרו נטושים ללא בעלים. אם כן, אולי מה ששמעון ולוי אומרים הוא, שכאשר אנחנו שותקים, כשאנחנו לא באים להגנת קורבנות – אחינו ואחיותינו – אנחנו נוטשים אותם. הם הפקר במובן זה שאף אחד בקהילה לא ייקח אחריות על שלומם. הדבר דומה להצהרה שאנו מכריזים כל פסח לאחר בדיקת חמץ: "כל חמירא וחמיעא דאיכא ברשותי, דחזיתיה ודלא חזיתיה, דבערתיה ודלא בערתיה, לבטיל ולהוי הפקר כעפרא דארעא", ובעברית: "כל חמץ ושאר שיש ברשותי,

שראיתיו ושלא ראיתיו, שביערתינו ושלא ביערתינו, יבטל ויהא הפקר
כעפר הארץ."

כיצד אפשר לקבוע שאחותנו היא חסרת ערך כעפר הארץ, שואלים שמעון ולוי. אבל להפקר יש צד נוסף. מבחינה הלכתית, הגדרת דבר כ'הפקר' אינו אמור להוביל להתעלמות או לפחיתות ערך; ההכרזה הפקר אמורה לאפשר לאדם אחר לקבל אחריות על הדבר, להבטיח כי החפץ או הרכוש ייתבע על ידי הבעלים המקוריים או שיימצא להם בית חדש. וזה מה ששמעון ולוי דורשים. הם אומרים – אסור לנו להשאיר את אחותנו מופקרת; עלינו – משפחתה, קהילתה – לשאת באחריות. אילו הייתה נשאת במצב של 'הפקר', יכולנו להפנות לה עורף, כאילו הייתה רק עפר הארץ. אבל המילה 'אחותנו' מבטאת את התביעה שהיא אחת מאיתנו, ואיננה הפקר. היא מסייעת לתבוע חזרה גם את ערכה, הצהרה לעולם שהיא איננה חסרת ערך. שהיא חייבת להפוך לאחיותנו. וכך הופכים קורבנות של התעללות לאחיות שלנו. ואני מבינה את זה. לתמוך בקורבנות זוהי משימה לא קלה כלל, שהרי "יש שני צדדים לסיפור". אבל גם אם זה נכון לעתים, כאשר קורבן תקיפה מינית משמיעה את קולה, יש לנו חובה קהילתית להקשיב. אנשים רבים מדי שומרים על שתיקה מהחשש כי אנחנו – בין אם מנהיגים ובין אם אנו אנשים מהצד – לא נאמין לקורבן. כמנהיגים וכמנהיגות יש לנו הזדמנות לאותת שאנחנו אכן עומדים לצד הקורבנות, באמצעות כתיבה או דיבור מהבמה על התעללות; אנחנו יכולים ליצור בקהילתנו מנגנון דיווח ברור, כך שקורבנות יידעו מה לעשות

בעת פגיעה; אנחנו יכולים לספק הכשרה לאנשים בקהילה להכרת פגיעה ולדרכי הדיווח. ייתכן שיהיו מקרים שבהם נצטרך את האומץ ליצור קשר באופן יזום עם אנשים מסוימים, כאשר נראה סימנים שמשהו אולי לא בסדר. לא כל קורבן של התעללות יחפש עזרה - חלקם יסבלו בשקט, חלקן לא יכולות או לא רוצות לחפש סיוע. יש לנו אחריות מוסרית לעזור ועלינו ליצור קהילה של חוסר סובלנות כלפי כל סוג של התעללות או פגיעה.

בחיי הרבניים למדתי שיש מקרים שבהם אין משהו מעשי שאני יכולה לעשות. מובן שאם מדובר במקרה שמחייב דיווח או שיש אישה (או כל אדם) בסכנה, קיימים פרוטוקולים ברורים שיש לפעול לפיהם. ואולם, במקרים אחרים, היא רק רוצה שנראה ונשמע אותה. ייתכן שהקורבן תבחר להימנע מחשיפה ציבורית מהחשש לשיבוש חייה או חיי משפחתה (לעתים קרובות תחושה זאת מוגברת אם הקורבן כבר הורה בעצמו ולא רוצה לגרום לשיבוש בחיי ילדיו). אולי הם לא מוכן להתמודד עם הכאב וההשפלה שייתכן שאולי בלתי נמנעים. אבל לפעמים, אין הדבר כרוך בפעולה מעשית אלא רק מבט ישר לתוך עיניה ואמירת "אני מאמינה לך. אני מצטערת שזה קרה לך. אני כאן אם את צריכה תמיכה". הקורבנות של ולדר רוצות לדעת שאכפת לנו. כאשר אנחנו מרימים קול, אנחנו מאותתים לאחרים כי יש אדם בטוח, שאפשר לסמוך עליו שיקשיב לסיפור שלהם ושיעזור להם במסלול אל עבר ההחלמה. היה מועיל לעולם שלנו עוד קצת מהאומץ של שמעון ולוי.

דינה השתתקה. חסרו לה המילים לבטא את הטראומה שלה.

יעקב השתתק. הוא היה עסוק מדי במה שיאמרו ויחשבו אחרים.
רק שמעון ולוי השמיעו אמירה אמיצה - לא נסבול התעללות
והתנהגות כאלה. אחותנו לא תינטש. קורבנותיו של חיים ולדר
צריכות שנבוא להגנתן. שלא נשתוק. אנחנו לא יכולים לנטוש את
הקורבנות הללו. הן אינן הפקר.

לחצו לקריאה במגזין גלויה <<

דינה אימנו - שבירת ההשתקה של שורדי ושורדות פגיעה מינית

צביקי פליישמן

בנופו המופלא והמורכב של ספר בראשית, דמותה של דינה אימנו, בת יעקב ולאה, אחות השבטים, מגיחה מבין השורות בשתיקה כואבת ומדממת. החוויה הטראגית שלה, חושפת אותנו לנרטיב רב-שכבתי של מנגנוני דיכוי חברתיים בעבר ובהווה. אם נתבונן לרגע במרווחים שבין האותיות, ניתן יהיה לחוש ממש את זעקתה המרה של דינה. זעקה שלצערנו הגדול, מצפה לגאולה ועדיין לא נושעה.

פרופ' ג'ודית הרמן, חלוצת המחקר בתחום הטראומה, טוענת כי השתיקה סביב פגיעה מינית, אינה רק אקט פאסיבי של היעדר דיבור, אלא אקט פוליטי עמוק המשמר מבנים חברתיים פוגעניים. במקרה של דינה, השתיקה חוצה גבולות - היא לא רק מושתקת, אלא נמחקת כמעט לחלוטין מהנרטיב ההיסטורי-תרבותי. מספר פסוקים קצרים בלבד מתארים את הפגיעה, ללא עומק רגשי, ללא קול של הגיבורה עצמה, תוך הותרת חלל טראומטי עמוק. מה שכן מועבר לנו, הוא מעשה הנקם האקטיבי מאוד של אחיה שלא נעשה בשמה. להיפך, הוא היא מעשה שלא ייחס חשיבות כלל לפגיעה בדינה, כי אם מעשה של קנאות פוליטית ושמירה על סטטוס

חברתי על גבה של הנפגעת.

הפרשנות המסורתית, החל מפרשני המדרש וכלה בפרשנים מימי הביניים, נטתה להאשים את הקורבן. רש"י, גדול פרשני המקרא, הציע פרשנויות המציגות את יציאתה של דינה בפריזמה מקטינה וכאקט בעייתי כמו ש'חיפשה צרות בחוץ'. אולם גישות אלה מייצגות מנגנון קלאסי של האשמת קורבן – המסיט את מוקד האחריות מהפוגע אל הנפגעת, תוך שימור מבנים פטריארכליים של כוח, שליטה וענישה.

המודל המשפחתי והקהילתי המתואר בסיפור מהווה מקרה מבחן מרתק בדינמיקות של כוח, טראומה ותגובה. אחיה של דינה – שמעון ולוי – מגיבים באלימות מאורגנת ומחושבת, תוך שימוש בכוח כאסטרטגיה של נקמה. אך האם זו תגובה ראויה והגיונית, או שמא המשך של אותו מבנה פטריארכלי אלים? יעקב אביה, עליו מעיד הטקסט המקראי כי 'החריש' לנוכח הפגיעה, מגלה חוסר אונים ואולי גם אדישות, ובוחר להתייחס דווקא לאחיה ולטבח שביצעו בבני העיר המשקפים מנגנוני התמודדות פגומים עם פגיעה מינית. כלומר, דינה היא במקרה הטוב קישוט בלבד לתמורות החברתיות והפוליטיות האזוריות.

המחקר העכשווי בתחום הטראומה, מציע מודל רב-ממדי להתמודדות מול בקשה של שורדי ושוורדות פגיעה מינית. ביסודות המודל שמאומץ היום בקרב כל העוסקים בתחום ניתן למנות:

הקשבה אקטיבית ללא שיפוטיות, יצירת מרחב בטוח ומכיל לשיתוף, שלילה מוחלטת של האשמת הקורבן, גישה אמינה ומיידידת לתמיכה מקצועית וטיפולית והעצמה וחיזוק סוכנות הנפגע.ת. כל אלו, הם תמונות הראי המדויקת והעצובה למדי של כל מה שנשלל מדינה.

בשחזור מדויק של הטראומה, המקרה המצער של דינה, לא נשאר בעבר. דמותה של דינה נעדרת מהקנון המיתולוגי היהודי. בעוד אימהות האבות – שרה, רבקה, רחל ולאה, כמו גם נשים אחרות המוזכרות בתנ"ך – זוכות למעמד מכונן, דינה נותרת בשוליים, כמו סימבול חי של ההדחקה החברתית. זהו תהליך של מחיקה סמלית, המשקף את האופן שבו חברות פטריארכליות מתמודדות עם סיפורי פגיעה – דרך הסתרה, התעלמות והשתקה שמהווים עדות חיה וקיימת להעדפה של החברה להעלות על נס את החזק ואולי אף את האלים, במקום הנגזל והמחורף.

דחיקתה של דינה לשוליים אינו מקרי כאמור, הוא חלק מהנסיין להשתיק, לשתוק ולדחוק לשוליים את מה שהיא מייצגת. פרופ' ג'ודית לורבר, חוקרת מגדר בולטת מציעה שמחיקת דמויות נשיות מנרטיב היסטורי מהווה ניסיון לאלימות סימבולית בהווה שממשיך מנגנון עתיק של שליטה תרבותית לאורך ההיסטוריה.

כדינה אז, גם שורדי ושורדות פגיעה מינית בהווה, מתמודדים עם התעלמות, השתקה והסחת השיח והקשב מהנרטיב שלהן אל עבר

דיונים חברתיים או פוליטיים. התיקון החברתי המתבקש אינו רק שבירת השתיקה, אלא יצירת תרבות של הקשבה, אמפתיה והגנה.

סיפורה של דינה צריך להפוך ממקרה פרטי לזרקור המאיר סוגיות מהותיות של כוח, טראומה ותיקון.

לחצו לקריאה במגזין גלויה <<

סיפור דינה - איך לדבר את הטראומה? אורי שרמן-קנוהל

אחד הדברים הייחודיים בתנ"ך, הוא שהוא בוחר לגעת בהכול, גם מצבים משפחתיים מורכבים ובעייתיים.

העובדה שהספר הקדוש ביותר עבורנו, מכיל תיאורים של סכסוכים בין אחים, אלימות מינית ואת חטאיהם של אבותינו, אינו דבר מובן מאליו. זו תביעה ערכית של הקב"ה מאיתנו, לראות גם את נקודות החוסר ולהכיר בפגימות המוסרית שקיימות גם אצל הצדיקים ביותר. לא לטייח ולא לכסות על כשלים ומחדלים, אמירה ערכית שכל כך נצרכת במיוחד בימים אלו שבהם אנו מתמודדים עם כישלון בטחוני-חברתי עמוק ומטלטל כל כך.

התורה עוסק בכל ממדי החיים, גם הכואבים והמורכבים ביותר. רק בפרשה שלנו, וישלח, מופיע, בנוסף לסיפור דינה המורכב הנוגע בטראומה מינית, גם תיאור המפגש בין יעקב ועשיו, שני אחים עם מערכת יחסים מאוד מורכבת.

התנ"ך רצוף סיפורי פגיעה - החל בנוח ובניו, סיפור סדום, סיפור דינה, יהודה ותמר, יוסף ואשת פוטיפר, פילגש בגבעה ואמנון ותמר. ניתן להניח שאם התנ"ך היה מתפרסם היום, מרבית אנשי הדת היו קוראים לגנוז אותו או לפחות לצנזר חלקים נרחבים ממנו. התנ"ך

אינו מפחד לעסוק במיניות, על מורכבויותיה השונות, ועל הקיום האניגמטי שלה. גם אם ברור לנו שזה לא האופן שבו אנו נחשוב על מיניות, הוא לפחות חושב ומדבר אותה ובכך מאפשר למעשה שיח וחשיבה אודותיה. ואם התורה בוחרת להביא את הסיפורים האלו כחלק מהספרים הקדושים, אולי כדאי שגם אנחנו נלמד לתת להם מקום במקומות קדושים ולדבר עליהם גם בישיבות, באולפנות בבתי הספר, בתי המדרש ובית הכנסת.

בספרה המכונן 'טראומה והחלמה', מיטיבה ג'ודית לואיס הרמן לתאר את המתרחש בנפשנו, עת אנו נדרשים לעסוק בטראומה:

התגובה הרגילה על מעשי זוועה היא לסלקם מן התודעה. הפרות מסוימות של הסדר החברתי נוראות הן מלהביען בקול: זו משמעות הביטוי 'לא יתואר'. ואולם, מעשי הזוועה מסרבים להיקבר. חזקה לא פחות מן הרצון להכישם היא ההכרה שהכשתם לא תצלה. העימות בין הרצון להכיש מעשים נוראיים ובין הרצון להכריז עליהם בקול רם, הוא דיאלקטיקה מרכזית של הטראומה הנפשית (עמ' 13).

לפי לואיס הרמן, בלב התודעה של נפגעי הטראומה יושבים שני צווים, שני קולות פנימיים. האחד צועק – חייבים לדעת מה שקרה. לא ייתכן שהעולם ימשיך להתנהג כאילו דבר לא קרה; ואילו הקול

השני מפחד מהפרסום, מהיציאה החוצה, מהחשיפה. לשני הקולות הללו יש חשיבות, ואסור לבטל, לזלזל או להתעלם מאף אחד מהם.

הדיאלקטיקה הזו מסמנת מאפיין מרכזי בשיח על הטראומה – הדיכוטומיה. למשל: 'אצלנו אין דברים כאלה' מול 'אחת מתוך אחת נפגעת'; 'כל הגברים תוקפים' ו'כל הנשים קורבנות'; הדחקה של שנים אל מול פרסום פוסט פומבי בפייסבוק. כמה קשה לייצר שיח מורכב על פגיעה מינית, שלא הולך לקצוות. והנה לכאורה, בפרשתנו, התורה עושה מקום לטראומה המינית. למה לכאורה? כי מסתבר שאפשר להשתיק את הטראומה גם כאשר מדברים עליה, ונסביר בהמשך.

הסיפור קשה מתחילתו ועד סופו: משפחת יעקב מגיעה לכנען, קונה חלקת אדמה. דינה יוצאת להכיר את המקום, שכם רואה אותה, לוקח אותה ואונס אותה. סיפור הפגיעה מגיע ליעקב, ששותק! אבל בניו, שמעון ולוי, יוזמים נקמה, ורוצחים את כל הגברים בעירו של שכם. לפנינו תיאור של אירוע טראומטי מתגלגל, ואחריו רצף של תגובות פוסט-טראומטיות. ראשית, השתיקה. יעקב, כאב לבת שנפגעה, מחריש ומגיב בדרך שבה מגיבים לפגיעה מינית נפגעות ונפגעים ישירים או עקיפים. אלם. הוא נותר חסר מילים וחסר תגובה לזוועה שהתרחשה. ככל הנראה חסר אונים וחסר שליטה. אבל כאשר המבוגר האחראי שותק, אינו נוכח בצורה משמעותית בשיח ובתגובה לטראומה, ייכנסו לשם אחרים, בני הנעורים.

השיח הדיכוטומי השכיח בטראומה מינית, קיים גם במצבי חיים שונים, למשל גיל ההתבגרות. נערים ונערות נוטים לחלק את העולם לשחור ולבן, טוב ורע. וכאן טמון המפגש הקטלני בין נערים ובין חוויה טראומטית. שמעון ולוי ששמעו שאחותם נפגעה, מגיבים בצורה ההופכית לחלוטין לשתיקתו של יעקב, בפעולה, באקט. ולא סתם אקט, אלא באלימות קשה. ראשית, הם דואגים שכל הגברים בשכם ימולו את עצמם, כלומר הם מצליחים לגרום להם לפצוע את עצמם באיבר מינם, היכן ששכם פגע בדינה, ולאחר מכן הם רוצחים אותם.

אחת התגובות הפוסט טראומטיות היא אדישות לסבלו של האחר ושבירת החוק. הנפגע מרגיש שאם נפרצו כל הגבולות והחוקים בפגיעה בו, מדוע שהוא יכבד את החוק וימנע מפגיעה באחרים? השילוב של להט נעורים ותגובה פוסט טראומטית הוא על כן חומר נפץ אלים ומסוכן. ותמיד יהיו נערים שהטראומה תפעיל אותם, השאלה אם תהיה שם סביבה שתגן, גם עליהם, מפני חומר הנפץ הפוסט טראומטי שמבעבע בתוכם.

והנה מתרקמת לה הדינמיקה הדיאלקטית של הטראומה במיָרעה – שתיקה מכאן, ונקמה קטלנית ורצח של כפר שלם, מכאן. לכן, היעדר תגובה הולמת לטראומה, עלול להוביל לטראומה נוספת ולהנצחתו של המעגל הטראומטי.

ואת מי לא שמענו כלל? את החוויה הטראומטית עצמה, את קולה של הנפגעת, של דינה. גם שתיקת יעקב וגם צעקתם ונקמתם של

שמעון ולוי, מסתירים וממסכים את קולה של דינה. שמענו את קולו של הפוגע, שכם, את צעקותיהם ומעשיהם של האחים הזועמים ואפילו את שתיקתו של האב שנרשמה, אך אפילו שתיקתה של דינה לא מוזכרת.

ניקח דוגמה משדה אחר, אירוע חריג בקיצוניותו, אשר משקף את דינמיקת הטראומה בצורה חדה וברורה. בזמנו שודרה בישראל סדרת הטלוויזיה 'הנערים', סדרה מורכבת וחשובה, שעוסקת באירועים טראומטיים. הסדרה פורשת בפנינו את סיפור הרצח המחריד של מוחמד אבו-ח'דיר ז"ל, נער פלסטיני שנרצח על ידי שני נערים בהובלת מבוגר צעיר, וכל זאת בתגובה לאירוע טראומטי אחר, מזוועע מאין כמוהו – החטיפה והרצח של שלושת הנערים, גלעד, נפתלי ואייל ז"ל. התגובות לרצח של מוחמד ז"ל, הטילו בחלקן ספק בעצם האפשרות שאלימות נוראית כזו תגיע מקרבנו. נטען שמוחמד נרצח על רקע נטייה מינית, שהוא נרצח על ידי פלסטינים. למרות ההרשעה של הרוצחים היהודים בבית המשפט, כולל ראיות מהתכתבויות בין השותפים לרצח, ישנה התנגדות לקבל את העובדה שידי אחינו שפכו את הדם הזה. לפנינו הדגמה של התגובה הדיאלקטית של הטראומה – בין השתקה לנקמה. טראומה מולידה טראומה והמעגל נמשך. וגם בסיפור הזה, קולן של האימהות שבניהן נרצחו – שקראו בין השאר להימנע ממעשי אלימות – לא נשמע בתוך בליל התגובות הדורשות נקמה והחזרת הכבוד הלאומי. הנפגעים נשארים מושתקים ומודחקים.

איך משנים את זה?

הצעד הראשון הוא להפנים שתי הבנות חשובות: האחת, שהתפקיד שלנו, המבוגרים, הוא להתגבר על הנטייה לאלם אל מול הטראומה, להיות נוכחים בדיבור ובמעשה, להקשיב ולכבד את קולה ורצונה של הנפגע/ת. ולהקדיש תשומת לב מיוחדת לבני הנעורים שחשופים לטראומה. לזהות תגובות חריגות, לתת להן מענה ולשמור עליהם שלא יפגעו בעצמם ובאחרים. תובנה נוספת היא לא רק שאסור להשתיק טראומות, אסור להשתיק את הנפגע/ת; חייבים להתחיל לדבר את הטראומה בצורה שתקדם החלמה ולא תשמר ותעמיק אותה. כך למשל, אין לדבר, להגיב או לפעול בשם הנפגע/ת. השליטה והבחירה צריכות להישאר אצלה/ו. אין להגיב בכוח ובקיצוניות לטראומה ובכך לייצר טראומה נוספת, מה שמחזק את המעגל הטראומטי.

טראומה אינה מצדיקה הפעלת תוקפנות הרסנית כלפי אחרים. מהפרשה שלנו אנחנו יכולים ללמוד בעיקר איך לא לדבר את הטראומה ואיך לא להגיב לה. גם אזכור לא מיטיב של טראומה יכול לשחזר ולשמר אותה. עלינו ליצור מענים ודרכים חיוביות יותר שיעניקו הכרה לנפגע/ת ויעצרו את המעגל המתמשך של הטראומה.

הכרה ותמיכה בנפגעי ונפגעות הטרור המיני של ה-7 באוקטובר

שולמית שפרבר

אנו עומדות המומות ומשתוממות אל מול מבול העדויות על האלימות המינית המזעזעת של חמאס כחלק מהתקפת הטרור בשביעי לאוקטובר. הסיפורים כל כך מחרידים, כל כך מזעזעים, כאילו נלקחו ממציאות אחרת - אפלה, סדיסטית וחולנית, כמעט בלתי נתפסת. קשה לנפש להכיל את עוצמת האימה והזוועה.

הצלקות שמותירה אלימות מינית משמשת כפרקטיקת טרור בזמן מלחמה הן עמוקות ומשפיעות לטווח הארוך, מה שהופך את הצורך בהכרה, מתן תוקף ותמיכה בלתי מסויגת בניצולות ובניצולים לבעלת חשיבות עליונה. כאשר אלימות מינית משמשת כנשק בזמן מלחמה, היא מותירה שובל של הרס שאינו רק פיזי אלא פסיכולוגי וחברתי. הבנה, הכרה, אמון, מתן תוקף ותמיכה בלתי מסויגת

בניצולות ובניצולים אינם רק עניין של אמפתיה, אלא היבט מכריע בריפוי שלהם ובחובה המוסרית שלנו כקהילה.

אלימות מינית בזמן מלחמה היא פרקטיקה אכזרית. היא משמשת כדי להטיל אימה, פחד, חרדה ויאוש, ולערער עד היסוד את המורל והחוסן של הנפגעים וקהילותיהם. הקורבנות מתמודדים עם השלכות הטראומה שכוללים הפרעת דחק פוסט טראומטית,

דיכאון, חרדה קשה ולעיתים גם פציעות גופניות. האלימות שהם חוו מערערת את תחושת הבטחון הבסיסי שלהם ואת האמונה שהעולם הוא מקום בטוח.

הצעד הראשון שנדרש מאתנו בכדי לעזור לניצולות ולניצולים במסע ההחלמה הוא להאמין לעדויות שלהם. הפסיכיאטרית ומומחית הטראומה פרופסור ג'ודית לואיס הרמן מדגישה שאמונה ומתן תוקף מאתחלים את תהליך ההחלמה כי הם עוזרים לשורדות ולשורדים להפנים שהזוועות הבלתי נתפסות אכן התרחשו, ומפחיתות את תחושת האשמה והבושה שהם נושאים. זאת ועוד, כשאנו מקשיבות לעדויות הנפגעות והנפגעים ומאמינות להם, אנו מסייעות בהשבת תחושת השליטה שניטלה מהם בעת הפגיעה.

האחריות הקהילתית והלאומית שלנו היא לתמוך בשורדות ושורדי התקפת הטרור המיני של חמאס, ומוטלת עלינו החובה לפעול במגוון מישורים לקדם את ההחלמה והריפוי שלהם:

- העלאת המודעות בקרב הקהילה הבינלאומית לפשעי המלחמה שביצעו חמאס, ודרישה בלתי מתפשרת לגינוי חד משמעמי של השימוש באלימות מינית כפרקטיקת טרור בזמן מלחמה.
- סיוע לנפגעות ולנפגעים במיצוי זכויות וקבלת התמיכה והסיוע הייחודיים להם הם זקוקים כגון: טיפול, יעוץ, סיוע משפטי וקבוצות תמיכה ייעודיות
- אקטיביזם להכרה, צדק ושינוי מדיניות בקרב הקהילה

- הבינלאומית, ודרישה להכיר בטרור מיני כפשע מלחמה עליו
יעמדו הפוגעים לדין וישלמו על מעשיהם.
- יצירת מרחבים קהילתיים מיוחדים טראומה בהם השורדות והשורדים ירגישו מוגנים, עטופים ונתמכים.
 - יצירת מנגנוני תמיכה קהילתיים שיסייעו וילוו את השורדות והשורדים בתהליכי שיקום וחזרה לחיים.

אסכם במילותיה של לואיס הרמן, שמתוות את הדרך למי שמבקשים לתמוך בשורדי ושורדות זוועות של אלימות מינית:

"להחזיק מציאות טראומטית בתודעה דורש לתת הקשר חברתי ותוקף לקורבן, אשר מגן עליו, ומחבר אותו ואת העד בברית משותפת.

ההקשר החברתי נוצר עבור הקורבן באמצעות קשרים עם חברים, אוהבים ובני משפחה.

באשר לחברה הרחבה יותר, ההקשר החברתי נוצר על ידי תנועות פוליטיות המעניקות קול למוחלשים."

ועתה אחותי, דברי

יורם גלילי

קריאה לשבירת מעגל השתיקה הקהילתי סביב פגיעות מיניות

תמיד יש סיבה טובה מדוע לא לעסוק בפגיעות מיניות במסגרת הקהילתית. אחד הטיעונים המרכזיים הוא שמדובר בנושא שהוא בתחומי צנעת הפרט, "דברים שהשתיקה יפה להם", שאין מקום לחושפם לעין כל. עוד נאמר שקהילה כוללת גם ילדים וילדות, ואין אנו רוצים לחשוף אותם לדברים שטרם מתאימים לגילם. ובעוד שברוב הפשעים והעוולות האחרים ברור מי הוא הפוגע ומי הוא הנפגע, הרי שבמקרה של פגיעה מינית קל להתגדר בעמדה שלפיה כל עוד אין אנחנו יודעים בדיוק "מה באמת היה" אל לנו לדבר, ובטח שלא להוקיע.

לטיעונים אלה נוכל למצוא להם מענה: לגבי הטיעון הראשון, העוסק בצנעת הפרט, נזכיר שהיהדות, ובפרט ההלכה היהודית, עוסקת – או לפחות שואפת לעסוק – בכל תחומי החיים. כבר בעשרת הדברות אנו מוצאים את איסור "לא תחמוד": איסור הקיים בגבולות המחשבה. (וכי היש צנעת פרט גדולה מזו?). גם הגבלות על מזון במסגרת דיני הכשרות נמצאים במסגרת תחום הפרט, ועוד ועוד. טהרת המחנה, אם כן, צריכה להישמר בכלל תחומי החיים. אילו פגיעות מיניות היו

סיפורים נדירים מאוד, או שהאפקט שלהן היה מצומצם ביותר, רגעי וחולף, אז אולי היינו יכולים לומר שכאן צריכה ההלכה לעצור. אך כיוון שהמציאות היא הפוכה, נאמר שגם כאן, הקהילה וצריכה לגבש עמדה ברורה על ערכיה, ועל המוגנות שהיא שואפת להשיג עבור חברותיה וחבריה. אנו צריכים להבין איך אפשר לשמור על המחנה שלנו. בסיפור דינה בפרשת השבוע נראה שהדרך היחידה המוצעת "לטהר את המחנה" היא דרכם של שמעון ולוי, של אלו ש-"חמס מכורתם", המטהרים על ידי הרג. האם נוכל לחשוב על דרכים אחרות, חינוכיות ותרבותיות יותר, לטהר את מחננו? לטהר אותו מדיבור פוגעני, מיחסי ניצול, מאי-שוויון שמוטמע בו מעצם קיומו ומתחום רחב מדי של "אפור"?

בנוגע לטענת ההגנה על הילדים: אילו היו הפגיעות המיניות תחומות אך ורק למבוגרים, נניח מגיל 40, או 30, ולא מתקיימות בגילאים צעירים בהרבה (אנשי המקצוע יודעים לספר על פגיעות בגילאים כל כך צעירים שלא נוכל אפילו לדמיין) – ניחא. יותר מזה, לא מדובר בעיסוק במעשי אהבה שראוי לעסוק בהם בזמנם המתאים, אלא בפשע, ובמניעה שלו. מכיוון שכך, חשוב שנוכל לדבר על מעשה הפשע במסגרת הקהילה. נכון שבמסגרות שכוללות ילדים צעירים יש להתאים את הדברים לגילם ולתפיסות המוגנות שלהם, אבל במסגרת הקהילתית הרחבה, שבה אנחנו מחנכים ליושר, לאהבת אדם, לערכים ומסורת, אסור לנו להחריג את התחום הזה של הפשיעה והפגיעה, פשוט מפני שהוא קיים, ועלול לפגוע גם בבנינו ובבנותינו.

האם נרצה שבמקרה כזה הם יתביישו וירגישו אשמים, אפילו שהם הנפגעים? או שמא עדיף שעמדתנו בנושא תהיה ברורה באופן כזה שהם ידעו שאנו מתנגדים באופן חד־משמעי לפגיעה כזו, שלא נחפה על פוגע או פוגעת, ושנגן ונחזק נפגעים ונפגעות? בפרשה שלפנינו, מה היו העקרונות המנחים של יעקב ובניו, אחיה של דינה? נראה שהדבר היחיד שממנו נוכל ללמוד הוא שתיקתם, ובעיקר שתיקתו של יעקב, ש"מחריש עד בואם". אחר כך אנחנו שומעים שהם מתעצבים אל ליבם על מעשה הנבלה. נראה שבראש ובראשונה הפגיעה בדינה היא עבורם פגיעה בכבודם, כבוד המשפחה (ומכאן גם התגובה התקיפה של שמעון וליו). ומה קרה לדינה עצמה? זה פחות חשוב, לכאורה. היא לא נזכרת יותר עד לסוף הפרשה, והדבר זועק כל כך, עד שנדרש ספר שלם, "האוהל האדום" כדי למלא את הפער הזה. האם התקדמנו מאז? האם "הכזונה יעשה את אחותנו" שמכוון ישירות לכבוד המשפחה, נשאר הערך היחידי שבו נוכל לאחוז, ושלאורו נחנך גם את הצעירים והצעירות?

על הטענה האחרונה שהעליתי, שלפיה לא תמיד אפשרי (ויש המחמירים ואומרים: לעולם אי אפשר) לדעת "מה באמת קרה", נאמר שהדברים לכל הפחות אינם סותרים עיסוק כללי בנושא בקהילות שלנו, אמירות חד־משמעיות נגד ניצול יחסי כוח ונגד פגיעה בכלל, שרטוט קווים אדומים בקהילה והעלאת המודעות לנושא; כל זאת עוד לפני ששפטנו מקרה כזה או אחר. וכשמקרה כזה יגיע לפתחנו, לפחות נוכל להגן על זכותה של הנפגעת או

של הנפגע להשמיע את קולם, ולדרוש בירור של טענתם. האם גם זו דרישה מוגזמת מדי? כמובן שלא נוכל לתת יד לתיגום של נפגעים כ"משוגעים", תוך השחרת פניהם. איכשהו, השחרה כזן קורית מיד בתגובה לחשיפת סיפור פגיעה. איכשהו, צנעת הפרט שלהם מותרת מיד, והם מאבדים את זכותם ליחס הוגן. כל זאת בזמן שהנפגע, פעמים רבות רב כוח והשפעה, נותר בגדר צנעתו הקדושה, שפוטרת אותו מכל התייחסות לטענות שהועלו. קולה המושתק של דינה הוזכר בפסקה הקודמת, אבל ציווי מפורש להשתקה אנחנו מוצאים בסיפור קשה אחר, מעשה אמנון ותמר, שבו מורה אבשלום לאחותו הפגועה: "וְעַתָּה אֲחֹתִי הַחֲרִישִׁי אֲחִיךָ; הוּא אֶל תְּשִׁיתִי אֶת לִבִּי לְדַבֵּר הַזֶּה" (שמואל-ב' י"ג, כ'), והמשך הפסוק מגלה מיד מי משלמת את מחיר השתיקה: "וַיִּתְּשֵׁב תָמָר וַשְׂמָמָה בֵּית אֲבִשְׁלֹם אֲחִיהָ".

ראוי גם לנו שנשאל על מחיר ההשתקה והזהירות. נכון, הזהירות היא מידה טובה, וצניעות המידות היא ערך ראוי, ובכל זאת: מהם המחירים שלהם? מי בדרך כלל משלמים ומשלמות אותם? לטעמי, פרשת "וישלח", ובתוכה מעשה אונס דינה, אינה מתירה לנו שלא לשאול את השאלות הללו בקהילות שלנו, ואנחנו לא יכולים יותר להתעלם מהן.

דרשה על פרשת וישלח - אונס דינה

הרבה אסנת אלדר

ותצא דינה בת-לאה אשר ילדה ליעקב לראות בבנות
הארץ. וירא אתה שכם בן-חמור החוי נשיא הארץ
ויקח אתה וישכב אתה ויענה

ותצא

לצאת - לעבור מפנים לחוץ, לעזוב, להתפרסם, להופיע, לבלות, להסתיים. מסופקתני אם חשבה דינה על כל הפירושים של המילה לצאת, טרם יצאה לראות בבנות הארץ. אני חושבת עליה משתעממת באוהל, בודדה בין אחד עשר אחים, זה עתה ולעת עתה הסתיימו נדודיה ואביה נטה אוהלו בפאתי העיר שכם, בחלקת אדמה שאותה רכש. דינה העזה ויצאה מתחום המרחב הפרטי של המשפחה המורחבת אל התחום הציבורי. יציאתה זו עוררה בקרב חכמים רגשות שונים ומגוונים. יש שכינוה יצאנית¹, במעין גזירה שווה לדברי אחיה מאוחר יותר "הכזונה יעשה את-אחותנו" (לד, לא). בבראשית רבה², כמו גם בדברים רבה³ בדיון על בריאת האישה מן האיש, קבעו חכמים, בין יתר קביעותיהם, כי האישה לא נבראה מהרגל, שלא תהיה רגלה פורסת, כרגלה של דינה, כלומר זו שמרבה ללכת וסופה ידוע. לא אצל אלה ולא אצל אלה עוררה הפרשה את רגש החמלה. דינה שהעזה לעבור

¹ בראשית רבתי, פרשת וישלח, לד, א ותצא דינה. א"ר יהודה ב"ר שלום צריך אדם שיזהיר את

אשתו שתהא צנועה ותעמוד בתוך ביתה ולא תהא יצאנית

² בראשית רבה, (תיאודור אלבק), פרשת בראשית, יח

³ דברים רבה (ליברמן), פרשת כי תצא, יב

בין המרחבים (מהפרטי לציבורי), איבדה את קולה, אם היה לה, והפכה להיות אוביקט עליו מופעלים כוחות אלימים - שכם בן חמור, ששכב איתה ועינה אותה ומנגד אחיה, שמיהרו לנקום את נקמתה, זו שלא ביקשה לנקום.

אני רואה אותה חוזרת לאוהלה, בגדיה מקומטים ומכותמים בדמה, רגבי עפר בשערה, צעקה כלואה בגרונה ועיניה תוהות, מחפשות אחיזה. נשכחת היא באוהל, בשעה שאחיה מחזירים לעצמם את כבודה הגזול, באמצעות רצח עם אכזרי.

בת לאה

כאימה כן בתה, נאמר על שתיהן. מפרש רש"י, בת לאה, "ולא בת יעקב, אלא על שם יציאתה נקראת "בת לאה", שאף היא יצאנית היתה שנאמר "ותצא לאה לקראתו" (ועליה משלו המשל "כאמה כבתה"⁴).⁵ אני חושבת על האם לאה, שקמה בבוקר, במקום זה, עם איש שהתרגלה לקרוא לו בעל, מסביבה מתרוצצים אחד עשר ילדים, לא כולם שלה. והיא מחפשת את בתה, יחידתה, זו שאהבה, שילדה ליעקב. שעות משוטטת כסהרורית במחנה, לחפש את ילדתה הקטנה, ולא יודעת שבאותן השעות ממש, ילדתה הקטנה נאבקה באיש, שישנה את חייה לעד. אני רואה אותה מוחה את דמעוניה, ליבה נהפך בקרבה. היא חרדה לקראת הבאות.

לראות בבנות הארץ

להכיר חברות חדשות, לראות בבנות העיר במלבושיהן

⁴ בראשית רבה (וילנא) פרשת וישלח, פ: אמרו ליה א"כ לאה אמנו זונה היתה, אמר להם ותצא

לאה לקראתו וגו', יצאת מקושטת כזונה לפיכך ותצא דינה בת לאה.

⁵ רש"י על בראשית לד, א

ובתכשיטיהן⁶, לחול במחולות⁷, לשוטט בשכונה, לעבור את גן העצמאות ברגל, בחושך. כמה תמימות יש במשפט הקצר הזה. כמה מוקדם היא נגמרה.

וַיֵּרָא אֶתָּהּ וַיִּקַּח אֶתָּהּ וַיִּשְׁכַּב אִתָּהּ וַיַּעֲנֶהּ.

ריבוי פעלים - אמצעי אמנותי. מטרתם של הפעלים היא להדגיש רעיון, לזרז, להביע התרגשות. **וַיֵּרָא וַיִּקַּח וַיִּשְׁכַּב וַיַּעֲנֶהּ**

דינה

פשוט דינה. ארבע אותיות, שתי הברות. דינה, לא אצמיד לשמך מילים כאונס או כפרשה, לא אנסה להבין את המניע ליציאה מן האוהל, לא אבדוק מה לבשת באותו היום, לא אשאל איך לא זיהית את הסכנה.

דינה, אני רוצה להחזיר לך את שמך, שנלקח ממך, שהולאם לצרכים פוליטיים, לצורכי נקמה ושלטון. לבטל את חריצת הדין, להפוך אותך לזו שדנה ולא זו שנידונה.

רוצה להחזיר לך את קולך, את זהותך, את מי שהיית, את מי שאת.

⁶ אברבנאל על בראשית לד, א

⁷ בחג ה' בשלה, נהגו הנערות לחול במחולות. בני שבט בנימין, שנאסר עליהם לשאת נשים מבנות ישראל (אחרי מעשה פלגש בגבעה) הצטוו לארוב להן בכרמים, לחטוף אותן ולהינשא להן בכוח. כך נכתב בשופטים כא, כ- כא: "ויצו (וויצו), אֶת-בְּנֵי בְנִימִן לֵאמֹר: לְכוּ, וְאַרְבַּתְּם בְּכַרְמִים וְרֵאיתֶם וְהִנֵּה אֵם יֵצְאוּ בְנוֹת-שִׁילֹו לְחֹל בְּמַחְלוֹת וַיִּצְאֶתְם מִן-הַכְּרָמִים וַחֲטַפְתֶּם לָכֶם אִישׁ אִשְׁתּוֹ מִבְּנוֹת שִׁילֹו וְהִלַּכְתֶּם אַרְץ בְּנִימִן". אלשיך על ירמיהו לא מרחיב: "מאז נשמדה מבנימין אשה, והיה בצאת בנות שילו לחול במחולות, היו יוצאים בני בנימין וחוטפין מהן לנשים, וכן נשאר שנה שנה בט"ו באב" דברים כב, כז

זמן קצר לפני שנפגעת, לפני שחוללת, יצא אביך, גם הוא, מהמרחב הפרטי, אל מרחב גבולי, אל גדות נהר יבוק. גם אותו לא אשאל, מה הניע אותו לעזוב את המחנה באמצע הלילה ולצאת מתחום אחד ברור, לתחום אפור ומסוכן. כל הלילה נלחם במי שיתברר להיות כמלאך ה', ויכול לו. לפנות בוקר, כשהחמה עלתה על נהר יבוק, קיבל אביך את שמו- ישראל. באחת שונתה זהותו העקמומית והנפתולית והוא הפך לאיש ישר- אל. מאבקו ההירואי ידגיש כעבור ימים ספורים את מאבקך הנחות. שכן, אינך אישה מאורסה ואינני יודעת אם צעקת. אני יודעת שלא היה לך מושיע.

סיפורך, דינה, הוא סיפור מפלצתי קלאסי שמקבע, בעיקר נשים, בתוך המרחב הפרטי של הבית. אחרי שמלאת תפקידך בסיפור, הועלמת ממנו, לעד.

בימינו, דינה, לפעמים המפלצת חיה איתנו באותו מרחב פרטי, שאמור להיות מוגן. אין לה קרנים, למפלצת, לא קוראים לה שכם והיא לא בת חמור, היא לא שייכת בהכרח לעם אחר, ללאום אחר ואי אפשר לתלות את מעשיה המפלצתיים בזרותה. היא גם לא תמיד מפלצת. כי מי תתחתן באופן מודע וחופשי עם מפלצת. אנחנו חיות בעידן אחר, כך חשבנו.

כולנו בנתייך, דינה.

גם אם יש הגדרה מילונית ומשפטית צרה לאלימות, הרי מנעד התחושות שהיא מעוררת רחב וכוון סביב השדה הסמנטי של מילים כמחנק, סגר, מצור, פחד, דריכות. שלא כמו בהירות

האלימות שחווית, אלימות בין בני זוג, היא ספירלית, מתחילה במילים פוגעניות, ממשיכה בניתוק מחברים וממשפחה. יש בה, באלימות הזו המון בדידות, חוסר אונים ובושה גדולה, שלא ידעו, שלא יראו, שלא יכאבו. וזלזול, המון המון זלזול. ואז זה מחמיר.

חלק מהנשים חיות חיים שלמים בכלא של ביתן, שורדות מציאות בלתי אפשרית, ארעית ומבלבלת.

מקלט לנשים מוכות, איזור בקעה, תחילת שנות ה-2000, שם התנדבתי. נשים שחולצו מהמרחב הפרטי והוצאו למרחב הציבורי, לשם הגנה. אלה נשים ממגזרים שונים, דתות שונות, חלקן עם ילדים, חלקן לא. נשים משכילות ושאין, לחלקן יש כסף, לחלק אין. המשותף להן, הוא האלימות. הן חיות בחדרים משותפים עם נשים אחרות ומשתפות במילים שבורות ובבלייל של שפות את סיפורן האישי על האלימות שהן חוות. מגדל בבל של סיפורי זוועה. הן חיות במקלט, שהוא כלא, נעלמות ושקופות.

מדוע העלימו אותך מהסיפור? מה בנוכחותך גרם למשפחך לאי נוחות, לבושה, לחוסר אונים?

את הנשים מבודדים להגנתן. למרות הטיפול המסור של עובדות ועובדי המקלט, רוב הנשים חוזרות אל המוכר והידוע. נכון לכתיבת שורות אלה נרצחו 24 נשים מתחילת 2018. יותר מ-160 נשים בעשור האחרון.

אז, את שואלת דינה, אם דבר מה השתנה מאז שחוללת?

צינו החודש את יום המאבק באלימות נגד נשים. אנחנו מנסות לעורר קהילות לפעול. אז לשאלתך, דינה, המודעות גבוהה יותר משהיתה. קמו קבוצות מחאה של נשים וגברים ברחבי הארץ, גברים ונשים פוגעניים הושעו מעמדות מפתח במקומות עבודה שונים.

דברים משתנים, אבל נראה לי דינה, שהטרמינולוגיה עוד לא השתנתה. משום שאם לנצח תיקשר יציאתך ביצאנותך, לכאורה, ואם ימשיכו אנשים לדון באורכי המכנסיים שמותר לבנות להגיע איתם לבית הספר, ואם ימשיכו לומר, שנשים לא אשמות באלימות שהן חוות, אבל ישאלו שאלות על מצבן הנפשי, על בדידותן החברתית, על השכלתן, מקצוען ומצבן הכלכלי, הרי שהמחאה לא תגרום לשינויים תחוקתיים.

אם נשים מוכות ממעמד סוציו אקונומי נמוך לא 'עוברות את מסך' הפייסבוק ואם לא נצליח להרחיב את יריעת ההשפעה מעבר למרחב הווירטואלי ולסייע במישרין לנשים ממגוון מוצאים ורקעים, הרי שהמחאה לא תפסיק את מעגל האלימות העובר פעמים רבות מדור לדור.

היו היתה ילדה, בת לאה ויעקב, אחות לראובן, שמעון, לוי, יהודה, יששכר וזבולון וגם לדן, נפתלי, גד, ואשר. אחותן ובת דודתן של יוסף ובעתיד גם של בנימין. אשר יצאה לפגוש חברות חדשות

במקום מגוריה החדש. לאסונה, היא נאנסה. וכשחזרה לביתה, חיבקה אחיה והוריה. ספגו את דמה ואת דמעוטיה. האכילה והשקוה. סיפרו לה כי האלימות קרתה לה, שהיא לא אשמה. זו אלימות שהגיעה אליה, אבל לא הגיעה לה. בחלוף השנים היא היתה אשת איש, אימא, אשה משכילה, אשה מוערכת. האונס היה לחלק מעברה, אבל לא עיצב אותה. שמה היה דינה. כולנו בנותיה ובניה.

סיפור דינה מצווה אותנו לא לשתוק

שאנה אהרונסון

השבת, כשעם ישראל מונה שמונה שבועות למלחמה הנוראה שנכפתה עליו, נקרא את פרשת 'וישלח' המתארת את סיפורה הטראגי של דינה שנחטפה ונאנסה על ידי שכם בן חמור. ברגע זה בהיסטוריה היהודית, נראה לי בלתי אפשרי לקרוא את הפרשה מבלי שתהדהד לנו, בשונה משנים קודמות, את המעבר הפרדיגמטי שחוונו כולנו בחודשיים האחרונים. במוקד מחשבותינו עומדים הכאב והכעס העמוקים, שבאים לידי ביטוי בקולות שאנו שומעים לאורך הסיפור, ואולי חשוב יותר, בקולות שאיננו שומעים בו. כפי שמציינים פרשנים מוקדמים ועכשוויים רבים, לאורך הפרשה בולט במיוחד היעדר קולה של דינה. מחשבותיה, רגשותיה ורצונותיה לא רק שאינם עומדים במרכז הסיפור, אלא גם אינם מוזכרים כלל.

בעבודתי בעמותת 'מגן' אני מדברת לעתים קרובות על חשיבות הגברת קולן של שורדות ושורדים. לעתים קרובות מדי, אנו מדברים מעל לשורדות, דרכן ומעליהן. עבורי, ואני מניחה שגם עבור רבים מאיתנו שרואים בערכי השוויון, הצדק והעצמת הקורבן ערכים עליונים, קריאת הסיפור על תקיפת דינה מבלי לשמוע את דינה עצמה, זו חוויה צורמת וקשה לעיבוד.

ואולם, כמו כל סיפור בתנ"ך, עלינו לזכור גם את ההקשר ההיסטורי שלו ואת התקופה שבה האירועים התרחשו. בתורה, קולן של נשים נשמע לעתים רחוקות, ועל כן קשה לדעת אם השתיקה הרועמת מכיוון דינה היא שיקוף של עובדה זו או משהו עמוק יותר. אך פרשנים רבים מדגישים שתיקה נוספת, זו של יעקב. לאחר היוודע דבר האונס וההשפלה של בתו, נראה כי הוא בקושי מגיב. גם לאחר שבניו באים הביתה, מנהלים משא ומתן עם חמור ויוצאים לפעולה (אלימה ושנויה במחלוקת), תגובתו היא בלשון הפסוק "והחריש" – ניסוח הרומז לשתיקה מוחלטת.

מדוע? לאחר שהרהרתי רבות על השתיקה בשמונת השבועות האחרונים, הקדשתי זמן רב לקריאת פרשנויות שונות לשתיקת יעקב. מחשבה אקטואלית אחת בלטה לי במיוחד ברגע הספציפי והמכונן בהיסטוריה שלנו – אפשר לראות את שתיקתו של יעקב ואת האמביוולנטיות שלו לכאורה, שכה מנוגדות לאופי שלו, כתמונת מראה לשתיקתה של דינה. לפי פרשנות זו, קולה של דינה לא 'הושמט' מהתורה; היא באמת שתקה! השתיקה כאן איננה רק היעדר צליל אלא היעדר קול. תהום עמוקה שבה שורים הכאב והבדידות; בור חי ונושם ללא תחתית של צער. שתיקתם של דינה ושל אביה יעקב לא הייתה שתיקה של אפתיה או של אמביוולנטיות אלא שתיקה של אימה, של זוועה. השתיקה של הטראומה.

לדינה, הייתה זו טראומה של חילול עמוק; ליעקב, הייתה זו הטראומה המשנית של ראיית הפחד והחילול. בהקדמה לספרה

'טראומה והחלמה', כותבת ג'ודית לואיס הרמן על השתיקה של שורדים רבים לנוכח פגיעה מינית וזוועות, ועל האינסטינקט של העדים ושל הצופים לשמור גם הם על שתיקה. "התגובה הרגילה על מעשי זוועה היא לסלקם מן התודעה. הפרות מסוימות של הסדר החברתי נוראות הן מלהביען בקול: זו משמעות הביטוי 'לא יתואר'". בחלק מספריו, מדבר הרב ד"ר עקיבא טאץ על האופי הרוחני, הקבלי, של שתיקה ודיבור. קיימים מושגים ביהדות שנחשבים רוחניים כל כך, עד שלא ניתן לבטא אותם בקול.

ביום הכיפורים, היום הקדוש ביותר בשנה, יש רגעים בתפילה שבהם מוזכרים שמות מסוימים של הקב"ה, שנושאים עימם עומק רוחני כה גדול עד שנאמר לנו לא לאומרם, אפילו בלחש, אלא רק לעבור עליהם עם העיניים. כשדבר מסוים הוא כה גדול, עצום, "נורא", לא ניתן לתחום אותו במגבלות השפה האנושית. הגודל שלו שולל את עצם הדיבור עליו. אך כפי שמסביר הרב טאץ, כאשר מדובר בכאב רגשי, רוחני, פסיכולוגי כה גדול, עד שנדמה שהוא חורג מהטבע.

ה'טיפול' נמצא בהכלת הגודל העצום באמצעות מילים. הוא כותב כי "...אם מבטאים את הכאב במילים, ניתנת לו הזדמנות להצטמצם עד לסדר גודל של מילים. ברגע שמבטאים אותו בקול, כשמנכיחים אותו בעולם, הכאב פוחת. ניתן ביטוי לדבר שהיה מעבר ליכולת הביטוי. לדבר שהיה מעבר ליכולת המדידה, ניתנת לפחות צורה כלשהי של מדידה, גבולות כלשהם".

וזוהו, כך הוא מסביר, כוחה של השמעת הקול ושל התרפיה. כאב וחורבן אינם זרים לעם היהודי. הדור שלנו אינו הדור הראשון של יהודים שחוו זוועות כאלה, אבל הוא הדור הראשון שחווה זוועות כאלה כאשר הוא מצויד בידע ובהבנה של ההשפעה העצומה של הטראומה. אנחנו עדיין בעיצומה של המלחמה, וכל יום מביא איתו זוועות חדשות. רגעים של השראה ועידוד מתנגשים עם רגעים רבים מדי של סיוט דיסטופי. רבים מאיתנו חיים במצב הישרדות, מנסים להעביר את הימים תוך ניסיון להתקיים ב'רגיל החדש', שהוא הכול מלבד 'רגיל'. אנחנו נעים בין תחושות של קפיאה, בעתה, שבר ונחישות. אנחנו מתקיימים. זה מה שנחוץ לנו כעת כדי לשרוד, כל עוד הטראומה נמשכת. אבל אנחנו לא יכולים להרשות לעצמנו לשכוח שיגיע גם הזמן שבו כל אחד מאיתנו יהיה חייב להתמודד עם הטראומה שעברנו. גם אלה מאיתנו שנחסכו מהם, למרבה המזל והברכה, הזוועות על בשרם שלהם או של משפחתם המידית – עדיין, כולנו ראינו, שמענו וקראנו דברים שישנו אותנו לעד. שנטבעו בנשמתנו וישפיעו עלינו, על ילדינו, ועל האופן שבו נחייה מעתה את חיינו בדרכים אינספור, אל תוך העתיד הרחוק. אני רוצה להציע בענווה כי שתיקתם של דינה ויעקב מהווה תזכורת למה שעשוי להוות האתגר הגדול ביותר של דורנו – להכיר באינסטינקט האנושי לשמור על שתיקה לנוכח טראומה בקני מידה מפלצתיים, ואז – להתחיל להתמודד עם אותה טראומה, על ידי יצירת דיבור עליה והשמעת הקול. זאת הקריאה שלנו לפעולה, לא להישאר שותקים. עלינו להיות קול עבור אלה שאינם יכולים לדבר. עלינו לחלוק עם העולם את האמת של חוויותינו. עלינו להיות נכונים

לשמוע את הקורבנות ברגע שהם יהיו מוכנים לדבר. עלינו לעזור לעצמנו ולאחרים להחלים, באמצעות הכוח של החיבור האנושי ומתן ביטוי במילים לחוויותינו הטראומתיות המשותפות.

השבת א חשוב על דינה ויעקב ועל טראומה בין-דורית המתפרשת על פני אלפי שנים, ואתפלל שהקב"ה ייתן לנו את הבינה ואת הרגישות לדבר, לחבק ולהחלים כקולקטיב ולמצוא יום אחד את השלום.

חסד וחרפה בפרשת דינה

אילת ויזר כהן

"ותצא דינה לראות בבנות הארץ" - דינה הנערה יוצאת בתמימות לחפש חברות, בפסוק הבא היא נראית, נלקחת ונאנסת. מאז איננו שומעות את דינה. המלחמה שפרצה לחיינו באכזריות בשמחת תורה מדגימה לנו באופן חריף את הדפוסים המאפיינים השתקה של טראומה והשתקה של נפגעות ונפגעים. סיפורי האונס הקשים שחוו החטופות מושתקים ומוכשחים בעולם.

גם בישראל היה קושי לגעת בנושא בשבועות הראשונים ורק בשבועיים האחרונים הנושא עלה לכותרות. בנוסף, הטראומה הנוכחית מציפה טראומות עבר בקרב מי שנפגעו מינית, נפגעים ונפגעות רבים חוות בימים אלה התעוררות של טראומות קודמות.

הקורבנות היו שמחות לשכוח אך הטראומה חוזרת ותוקפת אותן, בסיוטי לילה, בהתקפי חרדה, בתגובות של עוררות יתר לכל גרוי שמזכיר להן את הפגיעה-ריח, מקום, מגע או מילה. למשפחה ולחברה יש תפקיד משמעותי בתהליך השיקום מן הפגיעה. לתגובת הקהילה יש השפעה עמוקה על פתרונה הסופי של הטראומה. איחוי הקרע בין נפגע הטראומה לקהילה תלוי ראשית בהכרה ציבורית באירוע הטראומטי, ושנית בצורה כלשהי של פעולה קהילתית. בפועל במרבית המקרים נראה כי הנפגעות והנפגעים נתקלים בתגובות של הכחשה, מזעור והאשמת הקורבן.

רש"י מלמד אותנו עקרון חשוב בנוגע לנפגעות ונפגעים. בפרשת קדושים מופיע האיסור על גילוי עריות. "ואיש אשר ייקח את אחותו... וראה את ערוותה והיא תראה את ערוותו חסד הוא... ערוות אחותו גילה עונו ישא". (ויקרא כ, 17) זהו פסוק קשה בכל מובן שהוא. קשה לעיכול וקשה להבנה. "חסד הוא" - מה משמעות המילה חסד בהקשר של עבירה על הטאבו החמור ביותר? החמורה מבין שלוש העבירות שהן יהרג ואל יעבור. (בבלי סנהדרין קו)

"חסד הוא" - רש"י מפרש: לשון ארמי 'חרפה' (בראשית לד, 14) 'חסודא'. "רש"י מחזיר אותנו לספר בראשית לאונס דינה ויוצר הקבלה סימטרית הפוכה בין המילים חסד וחרפה. בני יעקב עונים לבני שכם: "וַיֹּאמְרוּ אֲלֵיהֶם לֹא נוּכַל לַעֲשׂוֹת הַדְּבָר הַזֶּה לְתַת אֶת אַחֲתֵנוּ לְאִישׁ אֲשֶׁר לוֹ עֶרְלָה כִּי חֲרָפָה הוּא לָנוּ". ואונקלוס מתרגם: "ואמרו להון לא ניכול למעבד פתגמא הדין למיתן ית אחתנא לגבר דליה עורלה ארי חיסודא היא לנא". בפרשתנו "חסד" בעברית הוא "חרפה" בארמית; ובפרשת דינה "חרפה" בעברית מתורגמת ל"חסדא" בארמית. בלבול שפות והיפוך משמעויות שמותיר אותנו הקוראות בבלבול רב.

זה אחד ממאפייני הטראומה - הבלבול, הכאוס ובלבול השפות.

רש"י בפירושו מלמד אותנו דבר נוסף וחשוב, הוא לוקח אותנו מהאיסור החוקי, הכוללני המופשט אל הסיפור האישי, מספר ויקרא אל אונס דינה. ללמדנו שמאחורי כל ידיעה כללית על פגיעה

מסתתרת נפש פרטית וכאובה, מאחורי כל חוק מסתתרים אינספור
נפגעות ונפגעים שעולמם קרס ונהרס בשל הפגיעה.

המודעות, ההכרה, המוכנות לפעולה והתמיכה הבלתי מסוייגת
הם המשאבים היקרים ביותר לשיקום מן הפגיעה וליכולת להחזיק
בכאב ובתקווה גם יחד, ליכולת להתאבל ולתקן, לכאוב ולצמוח.

לחצו לקריאה באתר קולך <<

אשר קרה מתחת לשמש, צריך להיאמר מתחת לשמש - המקרה אשר קרה, לדינה אכן קרה

רותי נצר בידץ

יעקב שמע, כי טמא את-דינה בתו, ובניו היו את-מקנהו, בשדה; והחרש יעקב, עד-באם. (בראשית לה, ה) - לסיפור על פגיעה מינית, יש דרך משלו לנוע בעולם. הוא נע בין שני כוחות אדירים וסותרים, כוחות המסוכסכים בנו ומסכסכים אותנו - כוחם של הגילוי והכיסוי.

בסיפור הכתוב, יעקב שמע, כי טימא את דינה ביתו. והחריש.

לא, הוא לא שכח ולא סלח. הוא רק החריש עד בוא בניו. הגילוי יגיע עם חלוף היום, בעוד האור הולך ודועך, "בני יעקב באו מן-השדה, כשמעם, ויתעצבו האנשים, ויחר להם מאד: כי-נבלה עשה בישראל, לשכב את-בת-יעקב". אולי השמש ירדה, אך הגילוי לוחט וחשוף כשמש בצהרים. ספור הנבלה שנעשתה, מסופר ברוב עם. לא לדינה קרה המקרה, כי אם לבת יעקב. לא מקרה פרטי, כי אם בישראל נעשה הדבר. באור הקר של הסיפור הגלוי, הופקעה דינה מגופה, מכאבה, מעצמה.

ואנחנו רצינו לאחוז בידו של יעקב השומע, רגע לפני בואם של בני מן השדה. ללחוץ אותה חזק. לכוונו בעדינות אל אוהלה של דינה. להרימה לחיבוק. להניח לסיפור לשתוק.

עכשיו נוכל לנסות לשמוע גם את הסיפור השתוק, הזה שלא סופר לנו. "ותשמע לאה, כי פגע בדינה בתה". מה שמעה אמא לאה? לבטח שמעה כאב, אולי בושה, או נפילה לבור, וניסיון למצוא בו קרן אור. בסיפורנו החדש רחל, זלפה ובלהה יושבות באוהלה של לאה, בין הכרים הן לוחשות חיבה ואמון, נותנות לה כוח.

בתגובת פייסבוק לדברים שכתבתי לאחר ה-7.10, כתב בן שיח מתקומם, "כיצד אפשר לדבר כך כשאנסו את בנותינו", ומיד הוסיף כדי להגביר את רושם דבריו, על עוד "כך וכך" דברים שנעשו במסגרת הפגיעות המיניות, מזעזעים וקשים עד אימה. את ה"כך וכך" הוא צייר בתאורים מפורטים, וצירף קישורים לסרטונים. ואני שמעתי בדבריו: "הכזונה יעשה את אחותנו?"

המספר המעוניין להקים נקם, יעמיק בגילוי הזוועה. יספרם לכל האחים החוזרים מהשדה. ראו וצאו לקרב, שמעון ולוי! סרטונים עליכם, שכם וחמור.

אנו יודעות כי את הנעשה, אין לכסות. גם לאה יודעת שסיפורה של דינה חזקה עליו להיות מסופר. אשר קרה מתחת לשמש, צריך להיאמר מתחת לשמש. אך היא זוכרת, שהמקרה אשר קרה, לדינה קרה. לא לאחיה. העדויות צריכות להיגבות, עד שהסיפורים הקשים עד אימה שהיו כאן יסופרו. ארגוני נשים בינלאומיים חייבים,

כמתבקש מעצם רוחם ודרכם, להצטרף לחיבוק, כזלפה ובילהה.
בחיבוק הנשים היוצאות יחד מן האוהל, בתמיכתם האוהבת של
יעקב ובניו, ייתבע דין צדק.
בקהלם ובסודם של מפיצי הזוועות ודורשי הנקמות, אל תבוא
נפשי.

ברכה לדינה

אריאלה מורטקוביץ והרבנית עליזה ספרלינג

בדבר תורה על פרשת השבוע שלנו, קל יותר לדבר על המפגש המתוח בין יעקב לאחיו עשיו, או על המאבק שלו עם המלאך, מאשר על סיפור חטיפת דינה וההתעללות שעברה. עבור רבים מאיתנו, סיפור דינה הוא סיפור שהיינו מעדיפים לדלג עליו. זהו סיפור קשה הכולל התעללות מינית, תגובות בלתי הולמות ונקמה אלימה. אף אחד לא רוצה להתחיל את דרשת השבת שלו עם אזהרת טריגר.

אבל יש בינינו כאלה שלא יכולות להסיט את המבט, כי הן עצמן דינה. הן חיות את הסיפור שלה מדי יום. וכאשר אנחנו לא מדברים על סיפור דינה ועל חוויותיהן כשורדות תקיפה מינית, הן חשות בלתי נראות. כפי שמציינת ד"ר גילה בן שימול, חוקרת הטרדה מינית ואפליה מגדרית במרחבים יהודיים, לעתים קרובות בוחרת הקהילה להסיט את מבטה ולא להתמודד כראוי עם העבירה. "במקרים של התעללות בתוך הקהילה, מתקשים חברי הקהילה להבין את הדבר הנורא שהתרחש בקרבה. אנחנו לא מרשים לעצמנו להסתכל בשורדות יותר מדי מקרוב. אנחנו לא רוצים להיות הן ולכן לא רוצים לראותן". אבל, אומרת בן שימול, "עלינו לבדוק כיצד הימנעות זו מראיית השורדות בינינו, משפיעה עלינו כקהילה".

עלינו ללמד את סיפורה של דינה ולא להסיט את המבט. לשמור על עיניים פקוחות ולבבות פתוחים ולהבין כיצד היא הופכת בסיפור שלה עצמה לבלתי נראית ומושתקת. עלינו לבחון את תגובותיהם של אביה יעקב, של הנשים בחייה, של אחיה ונקמתם האלימה. עלינו לזכור כי, כפי שמראה מחקרה של בן שימול, "לעתים קרובות, שורדות כועסות הרבה יותר על תגובת הקהילה מאשר על הנזק המקורי שנעשה להן. הנזק הקהילתי הוא טראומטי יותר". במפגש של תוכנית HerTorah שהתקיים לאחרונה, לימדו בן שימול והרבה מירה וסרמן את הטקסט המאתגר הזה, והדגישו את הטרואמה הכפולה ששורדת עשויה לחוות, ראשית, מהתקיפה המינית עצמה, ושנית מתגובות המשפחה והקהילה. מעורבות קהילתית משפיעה על חוויית השורדות באופנים עמוקים: שיח קהילתי יכול להשתיק קורבן, ושתיקה קהילתית יכולה לומר רבות על האופן שבו שורדות מוערכות.

הקהילה היהודית יכולה לעשות יותר כדי לתת תוקף לחוויות של שורדות ולכבד אותן, ולשפר את האופן שבו אנו מתייחסים למקרים של ניצול לרעה של סמכות ואלימות מבוססת-מגדר. לימוד הטקסט על דינה יכול להיות עבורנו דרך לכבד את השורדות החיות בקרבנו. יש לנו אחריות כקהילה לדבר על דברים קשים אלה, להכיר בהם, לראות אותם. לקהילה היהודית יש אחריות כלפי השורדות ועליה למלא תפקיד בתהליך הריפוי שלהן, ויש לייחס לתפקיד זה הרבה יותר תשומת לב ואכפתיות.

הרבה מירה וסרמן, מייסדת #MeToo Torah, מזכירה כי "עלינו לדבר גם על הדברים הרעים, אחרת הם הופכים לנסבלים. הבלתי נסבל הופך לנסבל". באותו דרך שבה אנו מתמודדים עם עקדת יצחק או דנים במשמעות האכילה מעץ הדעת, עלינו לחשוב לעומק גם על משמעותו של פרק מזעזע זה ועל השלכותיו עבור ההתנהלות שלנו. במקום לדאוג רק מהימנעות מלשון הרע ורכילות, עלינו לעסוק בלשון הטוב – שיח פרואקטיבי אמיץ המישיר מבט למתרחש בקהילות שלנו, מחזק את השורדות ומחולל שינוי.

כשאנו קוראים את פרק לד בספר בראשית, אנו שמים לב שדינה נמחקת מהסיפור. לאחר הפסוק הראשון, שבו היא נלקחה על ידי שכם בן חמור, היא לא מופיעה יותר. מאותו רגע הגברים הם המתערבים ומחליטים מה לעשות לגביה, מבלי לתת לה יכולת פעולה או קול. התורה עצמה מחקה את החוויה שלה כשורדת תקיפה מינית וכולנו יכולים להרגיש כמה עוול יש בחוויה הטראומטית הזאת, שבה כל הסובבים, מלבד דינה עצמה, מחליטים מה קורה כתוצאה מהפגיעה בה. בן שימול מבקשת מאתנו "לשאל את עצמנו כיצד סיפור זה יכול היה להיות אחר. מה דינה הייתה רוצה? מה יכולנו לומר לה?".

הפסוקים מזמינים אותנו לחשוב לעומק מה אנחנו יכולים לומר לדינה וכיצד אנו יכולים להגיב באופן ראוי לשורדות של אלימות מינית בקהילתנו. בסיום עוצמתי לערב שהוקדש ללימוד משותף של הפסוקים על ידי שורדות תקיפה מינית וחברי קהילה, התבקשו

כולם לומר לדינה כמה מילים. הינה חלק מהדברים שנאמרו לה:
"אני רוצה לומר לדינה שהיא אהובה, אמיצה ואצילית".
"לעולם לא ניתן לך לעמוד שוב לבד".
"אלוהים אוהב אותך דינה. את בעלת ערך בלי קשר למה שקרה".
"אני כל כך מצטערת יקרה... אנחנו שומעים אותך ומאמינים לך
ומחזיקים אותך".
"תבורך דינה בשלום. הלוואי שקולה ימשיך להישמע בקרב נשות
ישראל".
"דינה מתוקה, ננצור את סיפורך יחד עם סיפורנו. את תהיי המורה
שלנו והמורה של בנותינו. בחיפוש אחר קולך, נמצא את קולנו
שלנו".
"תודה דינה על שהיית אם בישראל. הזיכרון שלך נותן לנו כוח".
"יהי רצון שתמיד תישמעני ותיראי. אנחנו כאן בשבילך".
"דינה, אני מברכת אותך שתמצאי את הכוח להחלים ולאהוב".
"אנשים היום זוכים לצדק אף שאת לא זכית. שומעים אותך, דינה".
"שתזכי לצדק, כשמך שמשמעו דין, וצדק יהיה ריפוי".
"נלמד את התורה שלך למצוא דרך טובה יותר".
"נקרא לביתנו על שמך".
"מאחל לך שתמצאי אדם אחד שיחבק אותך כל לילה, יעיר אותך
כשאת בוכה בשנתך וילוה אותך ביום, כדי שהעדויות שלך תהדהד
לאורך הדורות הבאים".
"דינה, יש מאחוריך יותר אנשים ההולכים אתך מכפי שאת יודעת.
אל תפחדי... ברכות לכל ה'דינות' ולתומכיהן במסע שלהן".
בשבת זו, אמרו גם אתם דבר מה לדינה ולכל אלה בקהילה שלנו

שעברו פגיעה מינית. אמרו להן כי אתם מאמינים להן וכי הן חשובות
לכם, שאתם מצטערים על הסבל שלהן וכי תפעלו למענן. סיפורה
של דינה התרחש לפני זמן רב אבל אנו יכולים לפצות אותה על ידי
מציאת תגובה חומלת ומתחשבת בה ובצאצאיותיה.

'אֲשֶׁר לֹא צָעֲקָה' - רצח מדרגה ראשונה¹

הרבה אילה שעשוע-מירון

עשרים שנה מאז יצא יעקב את אוהל אמו ועדיין לא מצא לו בית. השנים מחוץ לבית העשירו אותו בנשים, שפחות וילדים, צאן, בקר, גמלים ועבדים שסרים למרותו. ובכל זאת לא זכה יעקב למנוחה ולנחלה, למקום שיוכל לקרוא לו בית. והנה, אחרי הפיוס המאולץ-משהו עם לבן הרודף אחריו, ואחרי הפיוס המפתיע עם אחיו עשו שיוצא לקראתו, יעקב יכול סוף-סוף לנשום מעט לרווחה.

ממקום המפגש עם עשו הוא נוסע לסוכות, ושם נאמר, לראשונה: "וַיֵּבֶן לוֹ בַּיִת". משם ממשיך יעקב לשכם, קונה חלקת שדה, נוטה בה את אוהלו ומקווה למעט שקט.

אבל אז, דווקא אז, קפצו עליו רוגזם וקוצר רוחם של בניו שמעון ולוי.²

דינה בתו, שגורלה נקשר בגורל הנדודים עד כה, מבקשת גם היא להכות שורש במקום שבו נוטה המשפחה את אוהלה, ויוצאת לחפש לה חברה, מבקשת להיות גם היא כ'בנות הארץ'. חמור, בנו של נשיא שכם, נסיך מורם מעם, סָלַב מקומי, אם תרצו, רואה אותה, חושק בה ואונס אותה. "וַיִּשְׁכַּב אֹתָהּ וַיַּעֲנֶהָ" (בראשית לד' ב) אינו זקוק לפירושו של רש"י, שמוסיף 'וַיַּעֲנֶהָ' - שלא כדרכה! העינוי הוא

¹ ביטוי שנטבע בעברית לציון רצח על-ידי אדם מקרבה ראשונה לקורבן

² על-פי רש"י (בעקבות בראשית רבה) על בראשית לד' א: 'ביקש יעקב ליישב בשלווה, קפץ עליו רוגזו של יוסף'

מעצם מעשה האונס, וכך מפרשים גם ראב"ע ובעקבותיו הרמב"ן:
'כי כל ביאה באונס תקרא עינוי'.³

שלל התגובות שמגיע בעקבות האונס עלול להזכיר לנו את התגובות לאונס עד היום: האב מעדיף להחריש ולהמתין, האחים מתעצבים וזועמים. מילים כמו 'טומאה', 'נְבִלָה' ו'חרפה' נזרקות באוויר, בלי להתעכב, ולו לרגע, על השאלה הדחופה באמת: איך מצילים את דינה?

חמור מתעשת. מעשה האונס "וַיִּקַּח אֶתָּה וַיִּשְׁכַּב אִתָּה וַיַּעֲנֶנָּה." (שם), מתחלף באהבה: "וַתִּדְבַּק בְּנַפְשׁוֹ... וַיֵּאָהֵב... וַיְדַבֵּר עַל לֵב הַנַּעֲרָה." (שם, פס' ג'). הוא מבקש לשאת את דינה לאישה, כדי לתקן במשהו את המעשה הנורא שעשה בה, ושולח את אביו לדבר עם משפחתה. ספורנו בפירושו שם לב להיפוך שמתרחש כאן לעומת אונס אמנון את אחותו תמר: שם מתהפך לבו אליה מאהבה לשנאה, ואילו כאן – מתהפך לבו לאהבה: 'על הפך אמנון לתמר אחר ששכב אותה'.⁴

האם אפשר שאשה שנאנסה תתאהב במי שאנס אותה?

ואולי מלכתחילה היתה כאן אהבה, והסיפור כפי שמופיע בתורה מסופר או ערוך מנקודת הראות של האחים הקנאים שמניחים שהיה כאן עינוי? על אפשרות כזו רומז הרמב"ן בפירושו⁵, וכותבות במפורש אניטה דיאמנט בספרה 'האווה האדום' ורבקה לוביץ'

³ רמב"ן על המקום

⁴ ראו גם גילי זיוון, ותדבק בנפשו, מרכז הרצוג

⁵ 'ויגיד הכתוב כי היתה אנוסה ולא נתרצית לנשיא הארץ, לספר בשבחה', רמב"ן על המקום

במדרש על אונס דינה?⁶

קשה לדמיין מהלך שבו אכן מתהפך לבה של דינה, ובכל זאת, בתוך ההקשר המקראי אנחנו מבינות שמבחינת דינה המוצא שמציע חמור הוא הרע במיעוטו, כפי שניתן ללמוד מתחינתה של תמר אל אמנון לאחר האונס (שמואל ב' יג' יב-יג), ומנוסח המצווה במקרה של אונס נערה לא מאורשה בספר דברים: "ולו תהיה לאשה תחת אשר ענה לא-יוכל שלחה כל-ימיו." (דברים כב' כט).

אבל אז מגיע האונס השני, הנורא לא פחות מהראשון. האחים, שמעון ולוי, מתנהלים מול שכם ובני העיר כאילו העניין כולו נוגע רק להם, והם נוהגים בו על פי גחמותיהם ורוחם הרעה. המשא ומתן עם שכם ועם בני העיר הופך עילה למעשה טבח ונקם חסר מעצורים, שמעמיק ומנציח את הפגיעה הקשה בדינה, ומחריב את הסיכויים לקיים חיים של זוגיות ומשפחה. הלקיחה של דינה מבית שכם: "ויקחו את-דינה מבית שכם ויצאו." (בראשית לד' כו) גרועה, כאמור, לא פחות מהלקיחה של חמור את דינה בתחילת המעשה.

המקום שהיה לה סיכוי לבנות בו בית נהרס עד היסוד ואיתו גם סיכוייה לקיים חיים של זוגיות ומשפחה. הצירוף של החרשות וההחרשה של יעקב עם הקנאות העיוורת של שמעון ולוי ממיתה על דינה אסון שקשה יהיה לה להתאושש ממנו, כפי שנעשה בקורבנות לפגיעה מינית גם בימינו: שתיקה והשתקה מחד, ומערכת אכיפת חוק שאין לה כלים להתמודד עם פגיעות מסוג זה מאידך, מנציחים

⁶ אניטה דיאמנט, האוהל האדום, 2008 (1997); רבקה לוביץ' בתוך: דרשוני - מדרשי נשים, מדרשי דינה, הכותבת: "בבית המדרש של ברוריה חלקו אם לרצונה היה הדבר אם לאו."

ומעצימים את הפגיעה במקום להקל ולסייע, וכך חוות הנפגעות לא פעם אונס שני (בהתנהלות מול מערכת אכיפת החוק) ושלישי (בבית המשפט, בתקשורת ובמוסדות הפסיכיאטרים).

רמז למה שנדרש מאיתנו במפגש עם פגיעות מיניות אפשר למצוא בייעוד שהוטל, בסופו של דבר, על כתפי צאצאיו של לוי, הלוויים והכוהנים. על-פי ספר ויקרא ופרשת מצורע בפרט, תפקידם של בני שבט לוי הוא להיות בני לוויה – ללוות את בני ישראל ברגעים משמעותיים במעגל החיים, להיות שם על מנת לקרב ולהקריב, לכפר על הטומאה, לבוא במגע עם הנגעים ומצבי הקיצון שבהם נאלץ אדם להיות מחוץ למחנה, לשמור איתה/איתו על קשר ולעזור לה או לו בהחלטה מתי בשלה העת לחזרתה לחברה ולקרבה אל הקודש, חזרתה אל החיים.

את הקביעה של חכמים במסכת סוטה אני מפרשת כמחויבות החלה עלינו כפרטים, אבל גם עלינו כחברה וצקהילה: "כל שאינו מלווה ומתלווה – כאילו שופך דמים"⁷: למצוא את הכלים, השפה, ההכשרה הדרושה והמנהג הקהילתי, להגן, להכיל ולטפל בקורבנות פגיעה מינית על מנת להיטיב ולרפא, ולמנוע, ככל האפשר, את המשך הפגיעה בהן.

⁷ בבלי סוטה מו' ע"ב (תודה לרב מיכאל מרמור על ההפניה)

אונס דינה לאור מעשה אמנון ותמר

הרב אבי נוביס־זויטש

ותצא דינה לראות בבנות הארץ. כך פותח הפרק העוסק באונס דינה והשתלשלותו. פרק שמאפשר לנו להרחיק את האונס מאיתנו מעט. שכן, בשביל להיאנס צריך לצאת, והאנס הוא הזר – שכם בן חמור. אבל קריאה ראויה של הסיפור קוראת אותו לאור סיפור הבבואה שלו מעשה אמנון ותמר.

במידה רבה, רק קריאה של שניהם זה מול זה נותנת לנו תמונה קצת יותר מלאה להבנת האונס. מצד אחד אמנון התוקף בת משפחה ומזמן את הסיטואציה בעזרת שערי הפגיעה המשפחתיים ומאידך הזר, שכם. מנצל את שערי הפגיעה המזומנים לו, היותו מקורב להנהגה ומנצל את סמכותו ופשוט לוקח את דינה. בשני הסיפורים, הדבר מוביל למוות ואלימות וכך שני הסיפורים מדגישים בפנינו כי אונס שייך לעולם דיני הנפשות – כפי שמציין ספר דברים לגבי אונס נערה מאורסה: "כִּי כִּאֲשֶׁר יָקוּם אִישׁ עַל רַעְהוּ וְרָצְחוֹ נִפְשׁ כֵּן הַדָּבָר הַזֶּה" (דברים כ"ב, כ"ו).

שני הסיפורים עם זאת, גם מתכתבים וקוראים תיגר על האפשרות להסדיר את האונס המצוייה בחוק בדברים העוסק בנערה בתולה. במקרה של שכם הסיפור אף יוצר אשליה שאכן מן האונס ניתן לעבור לנישואין, ובסיפורה של תמר, היא מציעה לפתור את העניין

בנישואין אך אמנון מסרב לפתרון. כך ממעשה שכם, אנו למדים שאל לנו כחברה לאפשר הסדרה של האונס בעזרת נישואין, ומעשה אמנון אך מדגיש כי אונס אינו מעשה של אהבה או תשוקה, אלא מעשה של אלימות בעצמו, ולכן אמנון אינו רוצה עוד בתמר, וממילא לא ניתן להסדירו בנישואין. מכאן גם ניתן וראוי ללמוד כי אין מקום להסדיר אלימות בכלל ובפרט אונס כחלק ממערכת זוגית.

פרשות השבוע מזכירות לנו חדשים לבקרים את האלימות המינית, מלקיחת נשים תוך ניצול שררה וכח, דרך גילוי ערוותו של אב, איסורי העריות ונכונותו של לוט לאפשר לאנשי סדום לאנוס את בנותיו (וכך להימנע מאונס אורחיו). במובן זה לוח הקריאה, וקריאת הפרשה מידי שבוע דורשת מאיתנו לעסוק בנושאים אלו, נושאים שתגובת הבטן רוצה להרחיק אותם מעלינו.

סיפור סדום כמו סיפור אמנון מדגישים כי אונס הוא ביטוי קיצוני של אלימות והעיסוק בהם מזכיר לנו כי עיסוק באונס אינו עיסוק במין אלא עיסוק בכפייה ובכח.

סיפורי לקיחת הנשים מדגישים כי אונס אינו מחייב אלימות פיזית, אלא ניצול כח. והחזרה הנשנית על איסורי העריות מדגישה שהם לצערנו חלק מן המציאות האנושית וכי ניצול בתוך המשפחה הוא תופעה רווחת שיש הכרח להילחם בה ולהזכירה במהלך הקריאה השנתית ואף להדגישה ביום הקדוש בשנה, יום הכפורים.

לצערי, למרות מאות שנות קריאה בפרשת השבוע האלימות המינית לא עברה ממקומותינו והיא נוכחת אצלנו. המחקרים מראים כי היא קורת בחברות שמרניות וליברליות אצל אנשים עשירים ועניים כאחד. גם השבעה באוקטובר, חידד לנו כי אונס הוא מעשה של אלימות, ורק המחשבה על מעשי האונס שהיו חלק מן היום הנורא הזה בלתי נתפסת בעבורי ומעוררת תגובות רגשיות ופיזיולוגיות – תגובות שאולי ניתן להיעזר בהן כדי לחסום את הרצון הטבעי לברוח ולהתרחק מן הגועל.

אסור לנו, להתרחק מן הגועל, אסור לנו להסתיר אותו, עלינו להכיר בכך שהוא חלק מן המציאות בה אנו חיים ולפעול כדי למנוע אותו, כדי ליצור מרחבים מוגנים יותר, מרחבים בהם לא ניתן לקחת נשים, ובהם אנו קשובים למי שמעיד/ה על פגיעה. התורה, והסדרת הקריאה בה מלמדים אותנו שעלינו לעסוק בנושאים אלו, ללמוד אותם ולהבין יותר, כדי שנוכל ליצור מוגנות ובטחון.

מפלצות וקורבנות אדם אחריות הקהילה על ריפוי הנגע של תקיפות מיניות מיכל נגן

בלילות האינסופיים בהם שכבתי ערה, מנסה להתגבר על התקפי החרדה, על הגלים האובדניים והסיוטים שתקפו אותי, הייתי שואלת את עצמי – מדוע זה לאנשים קשה כל כך להכיר באשמת הפוגע, וקל להם כל כך לפטור את הסיטואציה באמירות כמו: "את משוגעת. את מדמיינת את כל זה, את והשגעונות שלך", או סתם להניד ראש ולחכות שזה יעבור לה. כלומר לי. ובכן, זה לא עבר לי.

'זה', משמע הזיכרונות הטראומטיים. הם דווקא ביקשו להיראות, להתגלות ולהיחשף. חיפשו לפרוץ ולעלות על פני השטח וביקשו גם ביקשו הכרה. מדוע ההכרה חשובה לנו, הנפגעות והנפגעים, כל כך? אני חושבת שהיא נקודת העומק הגדולה ביותר של התיקון. להיות נפגע עבירת מין, קל וחומר להיות נפגעת עבירת מין מתמשכת של ניצול והתעללות, משמעה שבתקופה מסויימת חווינו את עצמנו כחפץ בידיו של אחר ולא כבן אדם חופשי הריבון לחייו ולגופו.

כדי שמערכת ניצול כזו תתקיים נחוץ פושע אחד וקורבן אחד. אבל כדי שאירועי הניצול הללו יהפכו למסכת של התעללות ארוכת ימים חייבת להיות שם גם קהילה. כזו שהיא משפחה של הילד הפגוע

וכל המבוגרים הסובבים אותו בחיי היום יום שלו. הקהילה כולה משתפת פעולה עם המנגנון הזה. חייתי ומפלצתי ככל שזה נשמע - כדי שילד אחד יפגע צריך כבר שלם לעצום עיניים. היו שם סימנים שהמבוגרים לא יכלו או לא רצו לראות.

ילד פגוע, ודאי אם הוא צעיר, יזעק לעזרה בכל מני דרכים לא מילוליות: בהתכנסות, בהסתגרות, בבכי לא מוסבר, בהימנעות מפעולות שגרתיות, בהתפרצויות כעס ובשבירה מכוונת של הכללים של הבית - ואם השדרים הללו לא נקלטים והמצוקה מעמיקה, הוא יפתח מערכות בעייתיות יותר של פגיעה בעצמו, לעיתים פיזית ולעיתים נפשית.

ואם מדובר באישה צעירה שמשוגלת לספר גליוות על מצוקותיה, חוויותיה ורגשותיה - והיא תפגוש במבטי תמיהה ואי אמון או שתגלה שמערכת הצדק מתקשה מאוד להגן עליה - הרי גם כאן עצימת העיניים נמשכת.

עומק הריפוי ושורש ההחלמה הוא דווקא להיראות. לקבל אישוש מהסביבה שאני לא מדמיינת, שהכאב שלי נובע מסיבות אמיתיות, לחזור לחבר את התחושות של הגוף והנפש עם ההווה המתקיים סביבי כרגע. לחוות את עצמי כאדם שלם ולא מפוצל בין גוף לנפש. את כל אלו הסביבה מעניקה תמיד ובשפע לחבריה, קל וחומר לילדיה. כולנו מכירים את הסיטואציה בה הילדים מבקשים שהוריהם פשוט יסתכלו עליהם - יראו אותם קופצים או רוקדים

או יוצרים או עמלים. "אמא, תסתכלי!" זאת, כמעט הייתי אומרת, הברית ההורית: להיות המבט המיטיב שלאורו מתחמת נפש הילד כשהיא מגששת למצוא מדרך רגל לעצמה בעולם. הילדים הפגועים שהמינימום הזה נלקח מהם ביד רשע לא יכולים להשתקם בלעדיה. רק מבט מיטיב, מכיל יחזיר אט אט את הנפש לשלוותה והיא תקנה חזרה את הכבוד העצמי שנלקח ממנה.

והקהילות שלנו קמצניות. הן לא מעניקות לנו את הטוב הזה חנים. לא לנו, בנותיה הפצועות והפגועות בגופן ונפשן, ובוודאי לא לבניה. לעיתים הייתי מדמיינת את זה כמו המיתוסים המוכרים של היפיפיה והדרקון – כל בני הכפר מתכנסים אחת לשנה כדי להקריב את אחת מהבנות הכי יפות של הכפר שתהייה למאכל למפלצת. רק קורבן אדם יבטיח את דו הקיום העדין של חיי משפחה וקהילה נורמטיביים המתקיים בשכנות קרובה כל כך לטורף. הטקס של בחירת הנערה לקורבן, פרידתה מהמשפחה והקהילה והגשתה לעולה נועדה לשכח את האימה של הציבור וליצור אצלם תחושה טובה, "הכל בסדר" הם היו אומרים לעצמם וחוזרים לשגרת יומם. "זה נורמלי, ככה עשו אצלנו תמיד."

והנערות? טוב, אנחנו לא יודעים, הן לא חזרו לספר...

גם אצלנו בקהילות מתקיים היחס הזה בין מפלצות לאנשים נורמטיביים. הטורף שלנו איננו דרקון או מינוטאור, אבל הוא מפלצת. הוא אדם שטוף ביצר מיני בלתי נשלט ובלתי מתורבת

שלא מסתפק במסגרות המותרות לסיפוקו אלא חייב לטרוף את מה שאסור עליו. את מה שלא שלו, ואת הפגיעים ביותר במיוחד – את הילדים. טורף-מפלצת שכולם מודעים לו אבל אף אחד לא מעז להתעמת איתו. אינני מדברת על קהילה אחת, על אירוע אחד, אלא על התופעה התרבותית שלצערנו נפוצה כל כך ונמצאת בכל מקום. ומה נעשה עם המפלצות האלו שבקרבו? איך נשכך את זעמו ותאוותו ונמשיך לקיים חיי משפחה וקהילה נורמטיביים? איך נחיה על פתח הר הגעש הזה שמאיים לפרק אותנו?

נקריב לו קורבנות אדם. פעם ב... אחת ל... ילדה אחת מהקהילה, ילד אחד מהיישוב.. אח אחד מהילדים בבית. התופעה המחרידה הזו קורית שוב ושוב: אמהות שמוכנות, כמה שזה נשמע נורא, להקריב אחת מהילדות היפות ביותר שלהן ולהסכין עם הפשע הזה ואין להן אומץ להתעמת.

האם באמת התרבות האנושית זקוקה לקורבנות האדם הללו ולכן קשר ההשתקה הזה ממשיך לאורך ימי ההיסטוריה כולם? אולי. אלא שהעת בה אנו נמצאים מעניקה לפתע מיקרופון רב עוצמה לקורבנות ששרדו.

מעטות מאיתנו בכלל מסוגלות לדבר. בחושך בחושך חבשנו את פצעינו וגררנו את עצמנו, חבולות ומדממות מלב המערה של המפלצת החוצה אל האור – ואנחנו חוזרות לכפר, למשפחותינו שהמשיכו בשגרת חייהן. ומה יקרה עכשיו? האם בני הקהילה

הנורמטיבית, הטובה, גומלת החסדים שלנו - יעזו לפגוש בנו במבט? האם תעזו להושיט יד אלינו או שאתם ממשיכים לשתוק? כל שתיקה היא שיתוף פעולה עם האויב. או שנזכה מכם להכרה, חמלה, כבוד והוקרה שאנחנו זקוקים להן בכדי להחלים?

קומו ועשו מעשה! המעשה הקטן ייתן לכם אומץ למעשה הבא שיהיה מעט גדול יותר. הנה כמה הצעות: נסחו קוד אתי לקהילה שלכם, כתבו פרוטוקולים לתגובה לאירועים עוד לפני שהם קורים, הצטרפו לצוות מוגנות, שימו לב איפה מסתובבים אצלכם בני הנוער בלילות שבת. דברו על הנושא בשולחן השבת ועם הילדים ובבית הכנסת עם הקהילה, בפתיחות ובתקיפות. שימו לב להתכתבויות בקבוצות הוואטסאפ של המתבגרים שלכם ותנו בידם כלים נכונים להגיב. ובעיקר בעיקר - אם כהר פתחה מישהי או מישהו את ליבו בפניכם - התקרבו אל הכאב ואל תברחו ממנו. צרו קשר. בואו לבקר. שלחו סיר מרק. או זר פרחים או תגידו תהילים להחלמה מהירה או כל דבר שאתם יודעים לתמוך דרכו באחרים.

הדרקון מסתובב בינינו וטורף אותנו. הוא בכל מקום. הפתרון הוא לא לדקור אותו ולהילחם איתו. הפתרון הוא פשוט לא להסכים יותר לשלוח אליו את הבנות שלנו!

שירים

דינה

סמדד פלק־פרץ

לשם - לשדָה הפתוח,
בו היית חשופָה לכל רוח,
עת יצאת לחולל ופרחים בשערך
למקום בו נחמם דינך.

בידִים חומלות
לאסף את גופך המחלל
שהיה לשדָה קרב
לתת לו קול
במרחב -

צֵערו של עולם נחמם
שוב ושוב בדם
ושברים -
במקומות בהם אִנחנו לא מדברים.

דינה

אורית קלופשטוק

שתיקתה קורעת את הים
מבקעת את קירות הבית
עוצרת את הזמן
עולה כאד

עולה כהד
כדור הרעם בין רגליה
מבטן אשה לבטן אשה
הדרך שתיקתה.

כל אחת אחרת

אסנת אלדר

יש דינה אחת, או כל אחת אחרת
שרק רצתה לצאת
לחפש את עצמה ואולי למצא
להשתחרר מבית הוריה ואז לחזור
לטייל ברחוב מבלי להביט כל הזמן לאחור
להכיר בחור, לשתות אתו כוסית
להרגיש
משתוקקת, מחזרת, מתאהבת
ולא לקום למחרת
עירמה במטה זרה
בדירה מעפשת
זכרון עמום של התנגדות
וטעם של אשמה.
למרות שהיא לא.

לכי תגידי לה שהיא לא
אשמה
בתולה
מוגנת

מי שאל לדעתך?

אורית כרמל רפאלי

מי שאל לדעתך, דינה?

אחרי ההתענות יכולת הרי להנצל

למהל את זכר הבושה

במעט קדשה

ערלות נתנו לך

מחיר האהבה

החליטו בשבילך לשאת נקם

לפרע חוב בדם

אבר זה שפגם

לא עשו זאת בשבילך, דינה

עשו זאת בשבילם

ואת נותרת שתוקה

ומחללת

שפתוך ערלות, אשה אבדה ההזדמנות להנשע

גזר דינה

אבישג עמית שפירא

אחת היא לה: כָּךְ אוּ כִּךְ תֵּאָשְׁמִי.
גְּנוּתָם לְעוֹלָם תְּלוּיָה
בָּךְ.

אִם תִּצְאִי וְנִכְשׁוּ תִטְפֹּל לְנִפְשֶׁךְ
יִצְעֲקוּ בְּחוּצוֹת: לָמָּה יִצְאָת.
אִם דְּרָכֶיךָ יִשְׁרָךְ יִטְעֲנוּ לִפְתָּחֶךָ
מִדְּוַע סִגְרֶת עֲצֻמְךָ בְּתִבְּהָ
שָׁמָּה בְּשֶׁלֶךְ הָיָה שָׁב בְּתִשׁוּבָה.
שִׁנְנִי לַעֲצֻמְךָ: זֹאת תְּמִיד אֲשַׁמְתֶּךָ

יִקְרְאוּ לְךָ יִצְאָנִית
יִידוּ בְּךָ מַעֲשֵׂי אִמְךָ.
תְּנִי לְלִשׁוֹנוֹת לְרִדְף
אֵל תִּבְקְשִׁי אֶת הַדִּין,
הַרְפִּי מִן הַצֶּדֶק
וּצְאִי.

בְּנוֹת הָאָרֶץ מְחַכּוֹת.

קוראים לזה פשע מבוסס מגדר

אסנת אלדר

וירא אתה שְׁכָם בֶּן חֲמוֹר הַחַי נְשִׂיא הָאָרֶץ
וַיִּקַּח אֶתְהָ וַיִּשְׁכַּב אִתָּה וַיַּעֲבֹדָהּ.
בראשית ל"ד, ב

לְכָל הַיּוֹשְׁבוֹת לְבֶטַח
בְּמִשְׁרָדִים הַמְּמַזְגִים
מִצְקָצְקוֹת בְּלִשׁוֹן, מְסַרְבוֹת לְהֶאֱמִין
לְכָל הַבוֹחֲרוֹת לְהִכְחִישׁ
לְהִתְעַלֵּם
לְהַעֲלִים.

לְכָל הַדּוֹרְשׁוֹת עֵדוֹת סְדוּרָה:
וְרֵאוּ אוֹתָן
וַיִּקְחוּ אוֹתָן
וַיַּעֲנוּהֶן.

וּבֵין מְלָה לְמְלָה - דְּמַמַּת מוֹת
בֵּין מְלָה לְמְלָה - שְׁבָרֵי סְפוּרִים רַבִּים מְסֻפָּר
זוֹ בְּבִיתָהּ
זוֹ בְּמִסְבָּהּ

זו על השביל
זו בפתח המכונית המתנעת
כלן לנגד עינים שנכפה עליהן להביט
פעוטות
ילדות
בנות
אמהות
סבתות
כלן נאנסו באותה השבת.

הן לא תספרנה ספור סדור
רצף הזמן של מי ששרדה
נקטע באותן השעות
עבר ועתיד אבדו משמעות ואחיזה
רק הנה מתמשך של אימה
אגן שבור
כתמי דם גדולים על ירכיבים
עינים חלולות
ונשמה מסתתרת
הן עדות זוּעֶקֶת:
ראו אותן
לקחו אותן
שכבו אותן
ויענוהן

נופלות הן פתח ביתנו:
ידיהן על הסף
ואין להן מושיע

לחצו לקריאה במגזין גלויה <<

* (אַתְּ מָה שְׁלֹא הִצְלַחְתִּי לְהַגִּיד)

יובל גולדנברג

אַתְּ מָה שְׁלֹא הִצְלַחְתִּי לְהַגִּיד
נְסִיתִי לְשִׁיר
אַתְּ מָה שְׁלֹא הִצְלַחְתִּי לְשִׁיר
נְסִיתִי לְכַתֵּב
אַתְּ מָה שְׁלֹא הִצְלַחְתִּי לְכַתֵּב
שְׂרַפְתִּי
וְחֻצְאֵי הַמִּילִים
הַנְּטוּשׁוֹת
הַמְפִּיחֹת
אֵלֹוֹ שֶׁשָׁרְדוּ הַלְהָבוֹת
עֵדוֹת
הֵן
לְכֹל אֲשֶׁר רָצִיתִי לְסַפֵּר לָךְ
וְלֹא הֵעֵזְתִּי לְהַגִּיד.

* (כיצד משתיקין)

יורם גילי

כיצד משתיקין

במה מכחישין

כיצד הרגל מועדת

ואז גופה של בהרת.

החובל בחברו, ובתלמידו, ובתלמידתו

ונגח ארבעה וחמשה

הגזל קמא, ואז בתרא

ונשמה שהפקרה

כל המטמאין באהל

וכל המנצלים באין רואה

לחם הפנים לכהן

ובשת הפנים לנפגעת

והקביעה: "סוטה!"

היא מנחת החוטא

הזיז מביא את הטמאה

שופך על ראש מי שמעז

להשמיע את קולו

לטעון שזו צרעת, לא בהרת
הוא כּבֶר ילמד היטב
ממי שהחשיך
במה טומנים, עמק טומנים

האיש שאנס אותי לא אהב שירה

אנונימית

האיש שאנס אותי
לא אהב שירה

האיש שאנס אותי
לעג לשירה
למשפטים קצרים
מבעים סתומים
חרוזה

אז חשבת ש
האיש שאנס אותי
לא הבין שירה

היום, שלש עשרה שנים אחרי,
אני חושבת ש
האיש שאנס אותי
פחד מהשירה
ומהכח שלה
לתת לי קול

אני פרומת מילים עכשיו

אסנת אלדר

אני פרומת מילים עכשו
מביטה בך כותב
ורואה אותיות פורחות באויר
מושיטה יד ארכה
לתפס את החוט הקשור אליהן
כמו את חוט הבלון האדם

אות לאות צורפת
סוגרת תבות
בחומם יד אדם
אתה מביט במאמצי להשאר שלמה
וכותב.

**

אין לי כבד יותר מנעולים
לנעל את כל התבות שבחרתי
לשכח.
אין מקום על צרור המפתחות
לכל אלה שאני מחברת.
טבעות הזכרונות מלאות
אין מקום

בעקר על זו שבקשתי להטמין עמק
ולעולם לא לגעת.

**

1.

אני רוצה להתחיל מרחוק
לעסות את הנגע
במעגלים הולכים וקרבים
בצעדים זהירים של מי
שנכותה וצלקה
ישוב
נסדק הפצע
ומתוכו זולגת ידיעה חדשה.

2.

הנני,
דרכי עוברת חרדת נגיעות אסורות
הליכה בשבילים סמיכים מעשן המשרפות
אנחת הרוחה לקול טפטוף המים במקלחת.

3.

הנני,
אני זו שקבלה על עצמה
מדעת
מלים מקטינות

מבטים שמסרבים לראות
בוהים דרכי
מאלימים את קולי.

4.

זו לא ידיעה, או תשוקת גוף פוגש בגוף
זה הצורך להשתחרר, לפרק
להנכיח בעלות.
אני הייתי שם רק במקרה
להכיל, בעל כרחי
את השאריות.

ידיעה חדשה
הפצע שלי הוא האפיידרמיס
לכל הפצעים שמעולם לא נפצעתי
בהיפודרמיס מפעפע דם הזכרונות
שלא אני יצרתי
וגם כמה שהם שלי.

אני חובשת אותו בחמלה
יום יום מברכת
ברוך שעשיתני אישה
שעשיתני נקבים נקבים
ברוך שנוצר לי פצע

שלא אשכח
כל מה שלא יכולה לזכור
שאלמד לסלח
לעצמי.

עצמת את כולי

נגה אשד

עכשו עלי להפרד מן השירים
ומדרכים רבות שנסללו בי
מן המלים והספורים שטוית מול עיני
פסה אחר פסה
רשת חוטים סבוכה
שלכדה את נשמת.
ציד מימן
כוכבים שצדת תלויים על החגורה שלך לראוה.
עלי להפרד
מארצות בראשית שאינן בתוליות עוד
שבתקת באלימות והפכת לאדמת מריבה
שנים רבות המשכתי לפקד אותן
מחפשת את המקומות בהם עמדת כאחוז דבוק וצעקת
מים חיים! מים חיים!
ושמעו האילות ובאו לשתות
ואתה צדת ללא רחם
מפתה אותן בכחש.
מביט אל עיניהן הרכות
נושב בהן רוח רעה.
עלי להפרד מציוריך שנטבעו באדמת נפשי

כחמר ביד היצר
הרע
והטוב
החלום ושברו
אני יורדת אל צד הדרך
מטעפת אל הנהרות הסמיכים ההם.
יוצאת מן המים עירמה ונבוכה
מחפשת לי בכוכבים
מורה דרך.
נעורה מחלום אני
שבה אל היקיצה אני
מלקקת את הפצעים אני
אובדת בנקיקים
זועקת לעזרה.
על קירות הוואדי
באותיות שקדשה הלבנה
כתוב שמי הבהיר, המאיר
הנקי מרוב
צועקת-
אני
ההרים משיבים לי כהד-
את.

תולעת

שמאל מוניץ

סלחי לי, אָמא,
נְשלא שְמַרְתִּי על עֲצָמֵי.
בְטַחְתִּי בְעַרְפֵּל.
הִרְגַשְׁתִּי כְמִשְׁפָּךְ שְׂאִין
שׁוּם פֶּרַח שְׂרוּצָה בּוֹ.
דִּי הָיָה בְּאִשְׁלִיָּה שְׁיֵשׁ מִי שְׁחוּשְׁקַת
כְּדִי לִנְטֵעַ בִּי שְׁקֵט.
לא קִשְׁרַתִּי נִפְשִׁי בְּנִפְשָׁה.
הִיוּ לָהּ חֲרִים שְׁחָרִים בְּהִשְׁכָּלָה
וְשָׁגִיאוֹת בְּאוֹתִיּוֹת אִיתִי".
לִימִים הַתְּחִיב שֶׁבְּלַעְתִּי תוֹלַעַת
עַל קֶרֶס שֶׁל שׁוֹדֵד יָם.

בְּתַרְתִּי אֶת הַסּוּד וְאֶנִּי מִשְׁלַח אוֹתוֹ
לְכָל עֵבֶר.
תְּחִזְקִי חֲזָק, אָמא, אֲנִי פּוֹרֵץ
אֶת כְּלוֹב הַשְּׁתִּיקָה.
כַּעַת שׁוֹב אִישׁ לא יִלְכֵד אוֹתִי.

סיפור על ילדה שהייתה

צלילים

הילדה בכיתה

ואיש לא ראה

הילדה צרחה

ואיש לא שמע

אז הילדה שתקה

שנה

ועוד שנה

ועוד שנה

והילדה נהיתה גדולה

והסוד נקבר בתוכה

(אולי ידעה שאפלו היא עצמה

לא תראה

ולא תשמע)

עד שלפתע

הילדה שכבר גדלה

פגשה בילדה שהיתה

ואמרה לה

עכשיו אני רואה

תספרי

אני אשמע

* (נולדת ומישהו אמר קחי לך כוס מישהו נתץ אותה על הכביש)

מוריה אשכנזי

נולדת ומישהו אמר קחי לך כוס מישהו נתץ אותה על הכביש
מישהו אמר את חלום את חלום רק חלום אל תסתכלי
מישהו הכריח הסתכלי ופער עיניו ובלע אותך חיים
עוד אמר את קטנה מדי אין לך מספיק שער לאחזו חזק
ואם תנשכי אותי עוד פעם אחת אשבר לך את הצואר

מישהי קטנה מדי מתה וכשקמה הסתובבה על מקומה
קדה ויצאה שמלת מלמלה חיוך שנהב עורה מפשט מגבה

חוכמה

מיטל חודורקובסקי

שנים היה לה כוץ בגוף
ואפילו לא ידעה.
אף יכול כוץ להיות
ולא להודע.

סביבו דפק הגוף רגיל,
חיים של עבודה.
כוץ כמו אגרוף קפוץ
על כאבה של הילדה.

את לא אשמה

צלילים

בבקשה אל תרגישי אשמה
על זה שהטראומה שלך
לא קרתה במלחמה.

גם לכאב שלך מגיע להשמע.

תפילות

אל מלא רחמים - בעולם שלא היו בו רחמים

הרבה תמר אלעד־אפלבוים, הרבנית שרה סגל־כץ

אל מלא רחמים
בעולם שלא היו בו רחמים
המצא מנוחה עדינה
תחת כנפי השכינה
במעלות הנשברות של זהר האדם
לנשמת כל מי שנפגעו
ונפרעו פרעות וכל זועות
ב-7 באוקטובר.

על האימה
אשר פקדה איש ואשה
זקנים ובני הנעורים וילדות וילדים
שאינו פיננו יודע כיצד לזעק ולאמרה.

בעבור שאנו מקוננות ומקוננים
בעבורן, בעבורם, בעבורנו.
על זה היה דוה לבנו
על אלה חשכו עינינו.
אוי לנו כי נשברנו.
אוי כי בתינו שנו.
כי נשמותינו וגופנו ענו
ופנינו חשכו.

לכן בעל הרחמים
יגלה סבלותינו לעולמים
ומסוף העולם ועד סופו
ישמענו הקולות הנאלמים
וישמר בצרור החיים נשמתנו
החיים הם נחלתנו
ונבוא בשלום להחלמתנו.

אל נא רפא נא לנפגעות ולנפגעים.
אל נא רפא נא למשפחות ולמטפלים.
אל נא רפא נא לנו כלנו.

ובאמר אמן.

תפילה לאשה שנאנסה

ד"ר יעל לוין

קולי אל ה' אֲזַעֵק, קולי אל ה' אֲתַחַנֵּן. אֲשַׁפֵּךְ לִפְנֵי שִׁיחִי, צְרַתִּי לִפְנֵי
אֲגִיד.

הַשְׁקִיפָה מִמַּעוֹן קִדְשְׁךָ מִן הַשָּׁמַיִם, וְרֵאֵה אֶת עֵנָי וְשׁוֹמְמוֹתַי, וּמָה
עוֹלָל לִי. גּוֹפִי חָלַל וְטָמֵא, הַשְּׁפַלְתִּי עַד עֶפֶר, וְנִטַּל כְּבוֹדִי. גְּדוֹל כַּיּוֹם
שָׁבְרִי, וְאִין מִכְּאוֹב כְּמִכְּאֹבִי. לְבִי חָלַל בְּקִרְבִּי, עוֹלָם חֲשָׁךְ בְּעֵדִי,
וְנֶאֱסַף נִגְהִי. נִבְלָה נַעֲשֵׂתָה בְּיִשְׂרָאֵל, צַעֲקוֹתַי וְאִין מוֹשִׁיעַ לִי, קִרְאֵתִי
וְאִין עוֹנָה. אֲנִי אֲנָה אֲנִי בָּאָה וְאֲנָה אוֹלִיךְ אֶת חֶרְפְּתִי.

שָׁמַע ה' קוֹלִי אֶקְרָא, וְחֲנִנִי וְעֲנִנִי. זְכַרְנִי וּפְקֻדוֹתַי, חֲזַקְנִי וְאֲמַצְנִי,
וְתוֹצִיא מִצָּרָה נַפְשִׁי, כִּי אַתָּה מִשְׁגֵּב לַעֲתוֹת בְּצָרָה. אֵל תִּכְלָא רַחֲמֶיךָ
מִמֶּנִּי, חֲסִדְךָ וְאֲמַתְךָ תִּמְיֵד וְצָרוֹנִי. אַךְ טוֹב וְחֶסֶד יִרְדְּפוּנִי כָּל יְמֵי חַיִּי.

שָׁמְרֵנִי כְּאִישׁוֹן בַּת עֵינַי, בְּצַל כְּנָפֶיךָ תִּסְתִּירֵנִי. קִרְבָּה אֵל נַפְשִׁי גְּאֻלָּה,
וְיִקָּם בִּי מִקְרָא שְׁכֵתוֹב: 'אֵל תִּירָאִי כִּי לֹא תַבּוֹשִׁי, וְאֵל תִּכְלָמֵי כִּי לֹא
תַחְפִּירִי, כִּי בִשֵׁת עֲלוֹמֶיךָ תִּשְׁכַּחִי.

כִּי נִפְלַתִּי קָמְתִי, ה' אֹר לִי. בְּרַכְנִי בְּאוֹר פְּנֵיךָ, וְטוֹב יִהְיֶה בְּעֵינֶיךָ
לְבָרְכֵנִי בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה בְּשִׁלּוֹמְךָ, וּבְרִית שְׁלוֹמְךָ לֹא תִמוּט.

שָׁמְעָה תִּפְלַתִּי ה' וְשׁוֹעֲתִי הֲאֲזִינָה, אֵל דַּמְעֹתַי אֵל תִּחַרְשֵׁ. וְאֲנִי
תִּפְלַתִּי לָךְ ה' עַת רְצוֹן, אֶ-לֵהִיִּם בְּרַב חֲסִדְךָ עֲנֵנִי בְּאֲמַת יִשְׁעֶךָ.

תפילה בעבור שבירת חומות השתיקה

הרבה נעמה דפני קלן

א-לוהינו וא-לוהי אבותינו ואמותינו,
עזור לנו לחזק את הקול הנשבר
ולאמץ את הזעקה הדוממת,
של אלו שקירות המשפחה המגנים
הפכו בעבורם לחומות בית האסורים,
ושל אלו המייחלים למען נפנה אל סבלם,
הקוראים לנו: "וגם את דמעתי שימה בנאדך" (מתוך פיוטי הסליחות).
הטה אוזננו לשמוע את קול דמי אחינו ואחיותינו זועקים,
פתח את לבבנו לזכור כי אנו ברואים בצלמך,
ועליך נאמר: "דממה וקול אשמע" (איוב ד 16).
עזור לנו לגלות בתוכנו את הרצון והכוח לסייע להם להתחיל מחדש,
למצוא את האומץ האדיר לזעוק ולא להסתיר
ולהעניק להם את התקווה לעתיד טוב יותר.
תן לנו את הזכות לסייע בידם לגלות תעצומות נפש
ולבחור בחיים.
ולסובלות מאלמות במשפחה אנו קוראים בכל ליבנו: פתחי לי אַחוּתי
(שה"ש ה' ב'),
הרימי בכח קולך... הרימי אל תיראי, כי יש שכר לפעלתך (ישעיה מ' ט'),
ירמיה (לא 15).
הורדי כנחל דמעה, ראייתי את דמעתך. (איכה ב' י"ח, ישעיה ל"ח ה')
אַחַתְנו אַתְּ, אַחַתְנו אַתְּ, אַחַתְנו אַתְּ. הַיּי לְאַלְפֵי רִבְבָהּ. (בראשית כד 60).
אנא, אלוהינו שבשמים, שוועת הדל תקשיב ותושיע,

ברא בתוכן ובתוכנו נפש חדשה, והנחילנו ישועה וחיים.
ברוך אתה ה', אשר מחדש בטובו בכל יום תמיד טוהר נפשו של אדם.
ברוך אתה ה', המחזק ידינו בכינון חברה בה זוכים כולם לחיות חיים של
כבוד ואהבה.
אנא אל נא רפא נא לנו.

טבילה להתחדשות בעקבות פגיעה מינית

תמר דבדבני

לפני הטבילה:

מים בקשו רחמים עלי.
הניחו לי לרגע ברוך עריסתכם
בהמיתכם אשקוט אשמה וגעל.
מים בקשו רחמים עלי.
את חללי מלאו בצלילותכם
נקו את הפצעים שלא הגלידו.
מים בקשו רחמים עלי.
באברי הפיחו כח זרימתכם
חדשו בי טהר שאבד.

אחרי העליה מן המים:

ברוך אתה ה' המחדש בי גופי ונשמתתי.

תפילה למען הנשים שעברו פגיעה מינית במתקפת ה-7 באוקטובר

ד"ר יעל לוין

יהי רצון מלפניך ה' א-להינו וא-להי אבותינו ואמותינו, א-להי אברהם, א-להי יצחק וא-להי יעקב, א-להי שרה, א-להי רבקה, א-להי רחל וא-להי לאה,

שתתמלא רחמים מרבים ועצומים על כל הנשים במדינת ישראל שעברו ועוברות פגיעה מינית במלחמת חרבות ברזל בידי מחבלים חסרי צלם אנוש - ונותרו בחיים.

חזקן ואמצן, זכרן ופקדן, כי אתה משגב לעתות בצרה.

רומם את קרנך, והצלח את דרכך.

ברכך באור פניך, ושמרן כאישון בת עין, בצל כנפיך תסתירן.

ותמשיך עליהן שפע טובה וברכה ורחמים וחיים ושלוש מעתה עד עולם.

יהיו לרצון אמרי פינך והגיון לבנך לפניך ה' צורנו וגאלנו.

אמן, כן יהי רצון.

תפילת הודיה לשומרת נפשי

הרבה אפרת רותם

ברוך אתה ה', אלוהינו רוח העולם, המחזיר נשמתי בחמלה בבקרים,
המפיל חֶבְלֵי שָׁנָה על עֵינַי וְתַנּוּמָה על עַפְעָפֵי בלילות.
ברך את שגרת יומי, המזכירה לי כי זמנך מתחדש עם בוקר
ועם ליל, וכי נפשי יכולה למצוא מנוחה,
ולהתרווח במרחבי עצמה.
בְּיָדְךָ אפקיד רוחי, בעת אישן ואעירה,
ברוכה את יה, שומרת נפשי.

תפילה לשלום החטופות והחטופים

הרב אייל ישפה

נושאים אנו תפלה
כמיהה ובקשה
שישובו יקרנו לגבולם,
שלא תפל שערך משערות ראשם
שנחזר ונתאחד עם כלם.
מיחלים אנו להחלמת הפצועים בגופם ובנפשם,
משועים לשלומם ומצפים לבואם של כל השבויים, החטופים
והנעדרים.
נפלל שלא יחסר כל מאמץ ולא יגרע חלקם.
שישובו במהרה לקהל ישראל, לבתיהם ואל יקריהם

מי שברך למפונות ולמפונים

הרבנית רחל קרן

מי שבחר באבותינו אברהם יצחק ויעקב
ובאמותינו שרה רבקה רחל ולאה
וברכם בברכת "גור בארץ הזאת כי לך אתננה"
הוא יברך את כל המשפחות
אשר שמרו על משמרת ארצנו
בעוטף ישראל מצפון ומדרום,
והגנו על קיום מדינתנו,
ואשר נאלצו בלחץ האויב
לעזב את ישוביהם ובתיהם
וטרם שבו אליהם.
הקב"ה ישמרם ויברכם
ויקל עליהם את גלותם
וישיבם במהרה לביתם ולשדות שמחתם
ויזכו לחיות בביתם וב'ישובם
בבטחה ובשלוש מעתה ועד עולם!
ויקים בהם ובנו הכתוב:
"כי כה אמר ה' צבאות, עוד יקנו בתים ושדות בארץ הזאת"
ונתברך בברכה המפורשת בתורה:
"וישבתם לבטח בארצכם".

אֲחֵינוּ וְאֲחֵיוֹתֵינוּ -
הַנְּשׁוּבוּיִים וְהַנְּשׁוּבוֹת,
הַנְּחֻנִים בְּצָרָה וּבְנִשְׁבִּיה,
הַעֹמְדִים בֵּין בָּיִם וּבֵין בֵּינְנָשָׁה,
הַמְּקוּם יְרַחֵם עֲלֵיהֶם,
וְיוֹצִיאֵם מִצָּרָה לְרוּחָה,
וּמֵאִפְלָה לְאוֹרָה,
וּמִנְשֻׁעָבוֹד לְגֵאֲלָה,
הַנְּשֻׁתָא בְּעַגְלָא וּבְזִמְן קָרִיב,
וְאָמְרוּ אָמֵן.

מגזין גלויה מפרסם מעת לעת קולות קוראים וניתן לשלוח עוד

יצירות בנושא האסופה ובנושאים נוספים:

gluya.org | gluya@gluya.org

12.11.24